

MATTHÄUS PASSION

Luthers Bach Ensemble

(koren & solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda | Roder Jongenskoor, Marc Pantus (regie)

Do 10 mrt 19.30u projectkoor Dorpskerk Vries

Vr 11 mrt 19.30u kleinkoor Nicolaikerk Appingedam (semiscenisch)

Za 12 mrt 19.30u projectkoor Der Aa-kerk Groningen

Zo 13 mrt 15u kleinkoor Martinikerk Doesburg (semiscenisch)

Dit programma is mede mogelijk gemaakt door:

87
boekhandel
daan nijman
roden
daannijman.nl

kunstraad groningen

Luthers Diaconessenhuis Fonds

Gemeente
Appingedam

Johann Sebastian Bach (1685-1750), Matthäus Passion, BWV244

Luthers Bach Ensemble

kleinkoor, projectkoor, barokorkest & solisten
Artistieke leiding: Tymen Jan Bronda

Roder Jongenskoor

Regie: Marc Pantus

Donderdag 10 maart (projectkoor)

19.30 uur Dorpskerk Vries

Vrijdag 11 maart (kleinkoor, semiscenisch)

19.30 uur Nicolaikerker Appingedam

Zaterdag 12 maart (projectkoor)

19.30u Der Aa-kerk Groningen

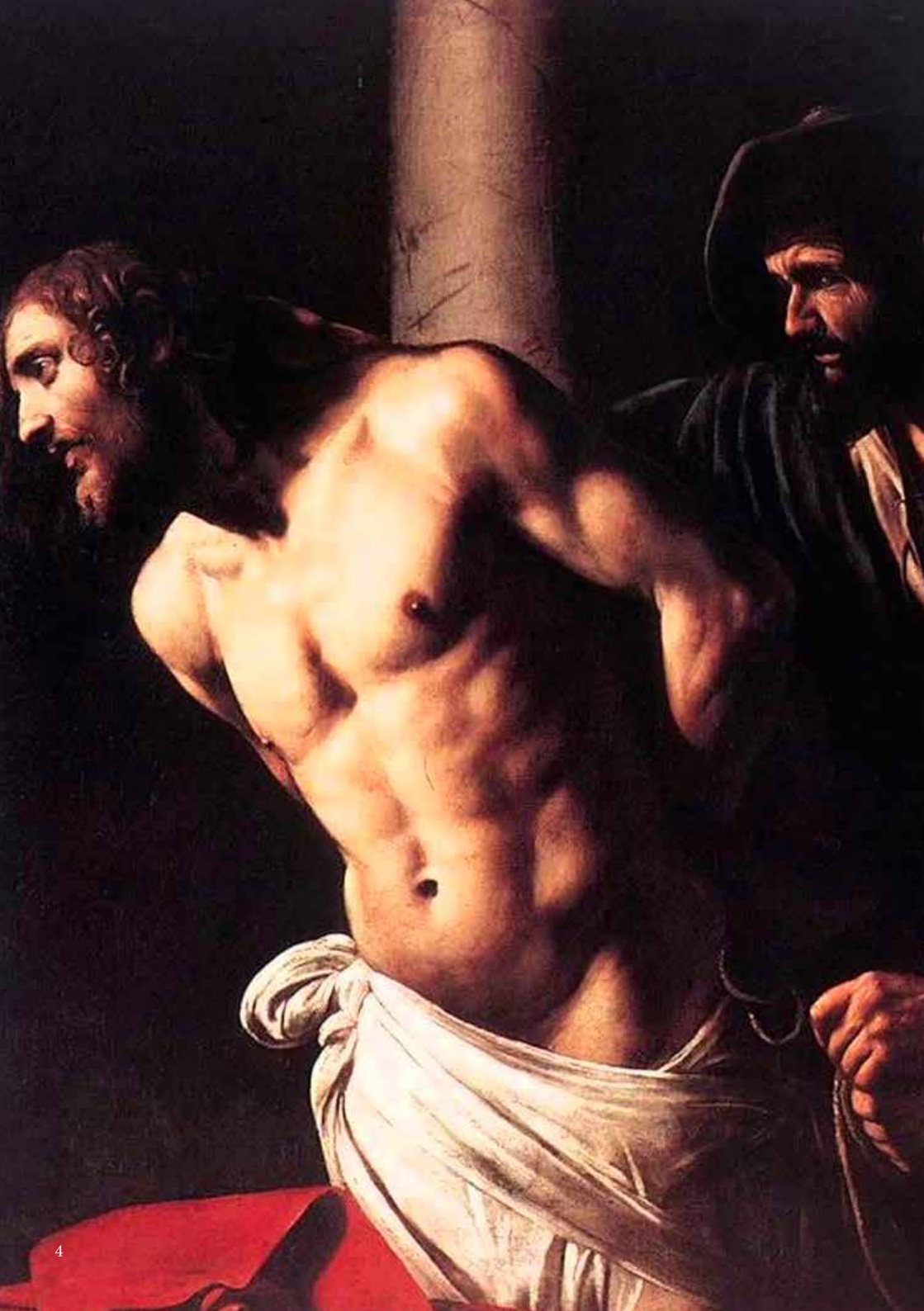
Zondag 13 maart (kleinkoor, semiscenisch)

15.00u Martinikerker Doesburg

**BOEKHANDEL
GODERT WALTER**

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN**
PERFORMING
ARTS FUND **NL**

 SNS Fonds Eemsmond

Woord vooraf

Voor een barokgezelschap als het Luthers Bach Ensemble is de Matthäus Passion van Bach de grootste uitdaging in muzikaal en dramatisch opzicht. In onze flyer wordt de Matthäus de hoogste top in een bergmassief genoemd. De werken van Bach vormen in de muzikale wereld een hooggebergte als het om kwaliteit gaat, en daar binnen is de Matthäus Passion de Mount Everest. Hoger bestaat er niet dan deze aaneenschakeling van koralen, recitatieven, koorstukken en aria's die het tragische levenseinde van Christus op een ongeëvenaarde wijze dramatiseren. Vrijwel alle grote menselijke emoties zoals verdriet, liefde, vreugde, angst, haat, verraad, eenzaamheid en aanvaarding, komen aan de orde en de luisteraar ervaart ze dankzij de muziek als het ware aan den lijve of beter passend bij Bach, in de ziel. In onze geseclariseerde wereld blijkt daar veel behoefte aan te zijn, ook, of misschien wel juist, bij de on- of niet meer gelovigen.

Er zijn vier uitvoeringen dit jaar: twee van het kleinkoor en twee van het projectkoor. Wel met dezelfde solisten en musici. De uitvoeringen van het kleinkoor zijn semiscenisch. Dit houdt in dat het lijdensdrama een meer theatrale vormgeving krijgt. De andere uitvoering is klassiek van opzet, maar doordat de solisten de aria's uit het hoofd zingen is er meer verbinding met het publiek en daardoor een grotere emotionele lading.

Het Luthers Bach Ensemble is in de wereld van de barokmuziek een relatieve nieuwkomer, die zich in zijn bijna tienjarig bestaan met 115 concerten en 50 verschillende programma's heeft ontwikkeld tot een van de meest productieve muziekgezelschappen in Nederland.

Wij hopen van ganser harte dat u na het beluisteren van dit concert ons wilt steunen als donateur of vriend van het LBE. Hiervoor verwijzen wij u naar de aparte vriendenflyer in dit boekje. Mocht u onze volgende concerten willen bezoeken, dan vindt u informatie hierover achter in dit boekje, en u kunt voor een actueel overzicht altijd terecht op onze website: www.luthersbachensemble.nl. Graag zien wij u terug bij een volgend concert.

Ton Kee

Voorzitter Luthers Bach Ensemble

Johann Sebastian Bach (1685 - 1750)

Matthäus Passion (BWV 244, 1727)

Passio Domini nostri Jesu Christe secundum Evangelistam Matthaeum

Geschiedenis

De passie is een heel oude kunstvorm. Reeds in de vierde eeuw werden in de christelijke kerk tijdens de Stille Week voorafgaande aan Pasen de passieverhalen zingend voorgedragen op eenvoudige lectietoon, met kleine heffingen en dalingen. Vanaf de negende eeuw kwamen stelselmatig alle vier de evangelisten, Mattheüs, Marcus, Lucas en Johannes, aan bod op respectievelijk Palmzondag, dinsdag, woensdag en Goede Vrijdag. Vanaf de twaalfde eeuw deed de dramatiserende rolverdeling zijn intree: de diaken zong de woorden van de evangelist, de celebrant vertolkte de Christuswoorden en de subdiaken nam de uitspraken voor zijn rekening van de soliloquentes (letterlijk 'alleensprekenden', dramatische personages zoals Petrus, Pilatus en anderen) en de turbae (menigten, zoals soldaten, discipelen en priesters). Met de komst van de meerstemmigheid werden de turbae eerst door alle drie de zangers gezamenlijk en later door een afzonderlijk koor vertolkt, dat bovendien een meerstemmig Exordium (opschrift) en een Conclusio (besluit) uitvoerde.

Aan het einde van de vijftiende eeuw ontstonden motet-passies (onder meer van Obrecht) waarin het gehele verhaal voor meerstemmig koor was gezet. Vanaf het midden van de zestiende eeuw verving de lutherse kerk eerst het Latijn door de volkstaal (onder handhaving van de gregoriaanse lectietoon) en vervolgens gingen daar de deuren wijd open voor invloeden uit de Italiaanse opera: het recitatief verhoogde de dramatische kracht van de evangelietekst, er kwam instrumentale begeleiding en het evangelieverhaal werd onderbroken door aria's op vrije, dat wil zeggen niet aan het evangelie ontleende teksten. Ter verhoging van de participatie van het publiek zong ook de gemeente nu en dan een eenstemmig koraal.

Toen deze koralen vervolgens meerstemmig gecomponeerd en aan het koor toegewezen werden, ontstond de oratorische passie waarvan Bachs Johannes- en Matthäus Passion voorbeelden zijn. Tezelfdertijd kwam het passie-oratorium op: een eveneens meerdelig muziekstuk voor koor, solisten en orkest, maar uitsluitend op vrij gedichte teksten en geselecteerde Bijbelcitaten. Daarin maakte de gedramatiseerde vertelling van het evangelieverhaal plaats voor subjectieve gevoelsuitingen die aansloten bij het opkomende piëtisme ('Empfindsamkeit').

Daaraan deed Bach in het orthodoxe en behoudende Leipzig niet mee. Zijn passies bezitten een maximale variëteit qua tekst en muziek, wat in hoge mate hun populariteit verklaart. Tegelijk markeert Bachs Matthäus Passion, zijn monumentaalste compositie qua bezetting en tijdsduur, het einde van een eeuwenlange traditie, die pas in de twintigste eeuw herleefde met de Lukas Passion van Penderecki (1966), de Johannes Passionen van Arvo Pärt (1981) en Sofia Gubaidolina (2000) en de Matthäus Passionen van Tan Dun en Boudewijn Tarenseen.

Bachs Matthäus Passion ging in 1727 in première, in de vespersdienst op Goede Vrijdag 11 april, 's middags om 14.00 uur (nadat men al van 7 tot 11 uur de morgendienst had meegemaakt). Er volgden nog in detail verbeterde uitvoeringen in 1729, 1736 en omstreeks 1742. Voor de (definitieve) 1736-versie vervaardigde Bach het mooiste kalligrafische manuscript dat we van hem kennen, met de evangelietekst geschreven in rode inkt; hij beschouwde de Matthäus Passion blijkbaar als zijn opmerkelijkste compositie.

Het libretto van de Matthäus Passion vormt een collage van vier soorten tekst - met bijbehorende muzikale vormen - met vier functies, respectievelijk handeling; beschouwing; meditatie en bevestiging.

1. Handeling

De verhalende prozatekst uit het Evangelie naar Mattheüs vormt de ruggengraat van de Matthäus Passion. Bach volgt letterlijk en zonder coupures de tekst van Matth.26:1-75 en 27:1-66, in de rond 1720 in Leipzig gebruikte Luthervertaling, waarin hier en daar archaische woorden (zweien, Jüden, satze, et cetera) opvallen. Deze tekst krijgt de volgende muzikale vormen:

a. de tenor-verteller ('Evangelist') vertolkt het grootste deel van de evangelietekst in de vorm van het recitativo secco, dat wil zeggen slechts gesteund door droge akkoorden van de basso-continuo (orgel en cello), maar hij onderstreept en interpreteert belangrijke woorden en gebeurtenissen met wonderen van toonschildering. Zo nu en dan laat hij zijn nuchter rapporterende toon varen ter wille van opgewonden betrokkenheid bij de dramatische gebeurtenissen.

b. de woorden van Christus, gezongen door een bassolist, worden behalve door de continuo begeleid door een etherisch aureool van aangehouden akkoorden van de strijkers (recitativo accompagnato), een in de Venetiaanse opera gebruikelijke omlijsting voor woorden van hooggeplaatsten.

c. de woorden van bijfiguren (Petrus, Pilatus, maagden), die bij Mattheüs in de directe rede (na een dubbele punt) spreken, worden door andere zangsolisten vertolkt, weer als recitativo secco.

d. wanneer groepen (soldaten, hogepriesters, discipelen) spreken, wordt hun tekst door (een van beide) koren gezongen, de turbae. Deze negentien stukken schrijft Bach (in tegenstelling tot de aria's) vaak in de oude, polyfone stijl (stile antico).

2. Beschouwing

Het tweede type tekst vormen de arioso: solistische stukken met een simpele instrumentale begeleiding, veelal de herhaling van een kort motiefje, een ostinato. De arioso houden muzikaal het midden tussen een recitatief en een aria, en bemiddelen ook qua tekst tussen de zakelijke Bijbeltaal en de emotionele uitingen van de erop volgende aria, door exegese (uitleg) van een woord of zinsnede van het voorafgaande evangeliegedeelte. De muzikale motiefjes lopen vooruit op het thema van de erop volgende aria. De teksten zijn van Bachs tekstdichter uit de late jaren twintig van de achttiende eeuw, Picander, alias van de postmeester en gelegenhedsdichter Christian Friedrich Henrici (1700-1764).

3. Meditatie

In de lyrisch-meditatieve aria's reflecteert de individuele gelovige op de voorafgaande dramatische handeling door de gevoelens te uiten die de tekst oproept, die in het voorafgaande arioso al was geïnterpreteerd. Deze vrije teksten, eveneens van Picander, worden gekenmerkt door overdadigheid en pathetiek. Ze zijn representant van het toenmalige piëtisme, dat persoonlijke vroomheid en innerlijk leven boven intellectuele leerstelling stelde. De veertiende aria's schrijft Bach in de moderne, aan de Italiaanse opera ontleende, virtuoze stijl, met voor-, tussen- en naspelen, met prachtige soli voor vocalisten en instrumentalisten. De vorm is steeds symmetrisch, dat wil zeggen dat de aria's eindigen met een herhaling van het eerste gedeelte (da-capo) waardoor een A-B-A-vorm ontstaat. Tien van de veertiende aria's worden voorafgegaan door een arioso voor dezelfde solist; aria's die reflecteren op menselijk gedrag (Petrus, Judas, de nummers 8, 39, 42) behoeven geen introductie. Anders dan in de opera zijn aria's na bijvoorbeeld de verloochening van Petrus of het berouw van Judas, geen aria's van Petrus of Judas, maar veralgemeniseerde uitingen van een gelovige die zich met hem identificeert. Een passie is immers geen vermaak maar verkondiging, zij onderstreept de actuele betekenis van de historische gebeurtenissen - de voortzetting van de preek met andere middelen. De veertiende aria's structureren de Matthäus Passion in veertien scènes of episoden: zes in het eerste en acht in het tweede deel.

4. Bevestiging

De theologische inhoud van het voorafgaande wordt door de christelijke gemeente bevestigd in dertien koraalverzen, waarvan Bach de teksten en melodieën ontleende aan het destijds in Leipzig gebruikte gezangboek; van Bachs hand zijn (behalve de selectie) dus alleen de vierstemmige harmoniseringsen. Omdat de melodieën vastliggen, zit de expressie veelal in de binnenstemmen, vooral bij de tenoren. Korale verwerkte Bach in drie andere stukken (1, 19 en 29). De teksten van de korale genoten in Bachs tijd een eerbiedwaardige status: vier dateren uit het begin van de Reformatie, de overige twaalf zijn ongeveer een eeuw jonger.

In tegenstelling tot de piëtistische tendens van de aria's versterken de korale de band met de oude lutherse orthodoxie; Bach wilde blijkbaar niet kiezen in de lutherse richtingenstrijd van zijn tijd. De korale werden tijdens een passie weliswaar niet door de kerkgangers meegezongen, maar wel herkend als hun eigen liederen. In de eerste versie van de Matthäus Passion (1727) werd de koraalmelodie 'O Lamm Gottes, unschuldig' in het openingskoor alleen door het orgel gespeeld: de bedoelde tekst was voor elke toehoorder terstond duidelijk. Diverse koraalmelodieën treden herhaaldelijk op, maar steeds in andere harmoniseringsen. Van het populaire 'O Haupt voll Blut und Wunden' van Paul Gerhardt gebruikte Bach vijf strofen op centrale punten van zijn Matthäus Passion. Tussen opeenvolgende teksten van de verschillende types bestaat meestal een strak verband, dat zich uit in de herhaling van trefwoorden:

9e: (turba) 'Herr, bin ich's?' - 10: (koraal) 'Ich bin's'

18: (recitatief Jezus) 'bleibet hie' - 19: (arioso) 'wie gerne blieb ich hier'

24: (recitatief Jezus) 'so geschehe dein Wille' - 25 (koraal) 'Was mein Gott will'

26: (recitatief Evangelist) 'und griffen ihn.' - 27: (aria/duet) 'so ist mein Jesus nun gefangen.'

Ook op andere plaatsen weeft de tekst door het hele werk een netwerk van corresponderende betekenissen.

Uitvoerenden

De Matthäus Passion is naar Venetiaans voorbeeld geschreven voor twee verschillende, volledig bezette ensembles (koren). Elk koor bestaat uit instrumentalisten (inclusief een continuo-groep), vocale solisten en tutti-zangers. De term 'koor' verwijst dus niet uitsluitend naar een groep zangers.

De instrumentale koren bestaan uit strijkers, twee dwars- of blokfluiten en twee hobo's (ook: hobo d'amore en hobo da caccia) en een continuo-groep, opgebouwd uit een akkoordinstrument (theorbe, klavecimbel, orgel) en een basinstrument (cello, violone en/of fagot).

Ter wille van het stereo-effect stonden bij de oorspronkelijke uitvoeringen in de Thomaskirche in Leipzig beide koren tegenover elkaar opgesteld op het U-vormige orgelbalkon. Om praktische en economische redenen treden bij hedendaagse uitvoeringen dezelfde vocale solisten op namens beide koren en is er meestal slechts één continuo-groep.

In de openings- en slotkoren van Deel I treedt nog een derde, vocaal koor op, de soprani in ripieno (ripienisten zijn niet-solistische zangers). De partijen van dat derde koor worden tegenwoordig meestal door een kinder- of jongenskoor gezongen. In 1736 stond dit koor bij het aan de oostwand van het schip bevestigde 'zwaluwnest' orgel. Dat orgel aan de zogenaamde triomfboog was dertig meter verwijderd van het orgelbalkon aan de westkant en werd in 1740 afgebroken.

De twee koren hebben een duidelijk verschillende identiteit. In het openingskoor duidt Picanders libretto Koor I aan als 'Tochter Zion' (de allegorische personificatie van de stad Jeruzalem, ooggetuige van het drama en zinnebeeld voor de strijdende kerk) en Koor II als 'Gläubigen', gelovigen waar ook ter wereld. De allegorische dialoog tussen deze twee treffen we in de Matthäus Passion op zes plaatsen aan: in de openings- en slotkoren van beide delen, en in de voorlaatste aria/arioso-combinaties (1, 19/20, 27a, 30, 59/60, 67/68). De gelovigen spelen meestal de vragende rol ('Wie?, Was?, Wo?'), zij twijfelen of begrijpen nog niet wat er gebeuren moet ('bindet nicht!'). Elders vertolken de beide koren aan deze tweedeling verwante karakters: het eerste, meestal links opgestelde Koor I representeert altijd

het hogere, of het godsrijk, het doet betrouwbare en begripvolle uitspraken. Koor II staat voor het lagere, het aardse, de mensenwereld, en is veelal aarzelend. In de nummers 4d, 9b en 9e representeert Koor I de discipelen, terwijl Koor II staat voor de zondaars (19), de schuldigen (20), het onwetende volk (27a) en de omstanders (38b). Het berouw van Petrus ('Erbarme dich', 39) wordt door Koor I vertolkt, dat van Judas (42) door Koor II. Koor I levert de hogepriesters, Koor II de valse getuigen (33). In nummer 61 vormt Koor I 'Etliche' nieuwsgierigen, Koor II cynische 'Andere'. Overigens kent de korenscheiding verschillende vormen:

1. slechts één van beide koren treedt op, in de toelichting hieronder aangeduid met 'I' voor Koor I of 'II' voor Koor II: in de meeste aria's en arioso, maar ook bijvoorbeeld in 4d, 9b en e.

2. vertegenwoordigers van beide koren treden op in verschillende rollen, met verschillende teksten en noten, zoals in de dialogen Sion/gelovigen, maar ook in bijvoorbeeld 4b. Het wordt aangegeven met losse I en II voor de partijen.

3. beide koren treden op met dezelfde tekst en verschillende noten, aangegeven als I+II. Soms zingen ze antifonaal, in dialoog (27b, 36d, 41b, 53b), elders treden ze op als één achtstemmig koor (36b, 45b, 58b en 58d).

4. de twee koren fungeren als één groot vierstemmig koor, aangegeven als I/II. Dat is het geval in alle korale, maar ook in 29, 45d, 50b & 50d, 63b.

Structuur

De Matthäus Passion bestaat uit twee delen, elk met een openings- en slotkoor, uit te voeren voor en na de preek. Maar terwijl het evangelieverhaal volgens Mattheüs in twee ongeveer gelijke delen (de hoofdstukken 26 en 27) uiteenvalt, met een cesuur na de verloochening en het berouw van Petrus, brengt Bach de scheiding eerder aan, na de wegvoering van Christus. Daarbij heeft het eerste deel een duidelijk symmetrische vorm, met Christus' aankondiging van Petrus' verloochening als centrum, gemarkeerd door de twee muzikaal identieke coupletten van het koraal 'O Haupt voll Blut und Wunden' (15 en 17). Deel 2 mist zo'n symmetrie. Om die reden is in de twintigste eeuw wel voorgesteld de twee delen te beschouwen als de horizontale en verticale balk van een kruis. Die kruisen elkaar op het moment van de aankondiging van de verloochening door Petrus door Christus en het moment dat dat daadwerkelijk gebeurt. Daarmee zou Bach nadrukkelijk de medeplichtigheid van allen aan Christus' kruisdood centraal willen stellen.

Tekst

Eerste deel

koor (i,ii)*

Kommt, ihr Töchter, helft mir klagen,
sehst – Wen? – den Bräutigam,
sehst ihn – Wie? – als wie ein Lamm!

**O Lamm Gottes, unschuldig
am Stamm des Kreuzes geschlachtet,**

Sehest, – Was? – seht die Geduld,
**allzeit erfunden geduldig,
wiewohl du warest verachtet.**

sehst – Wohin? – auf unsre Schuld;

**All Sünd hast du getragen,
sonst müßten wir verzagen.**

sehst ihn aus Lieb und Huld
Holz zum Kreuze selber tragen!

Erbarm dich unser, o Jesu!

Evangelist (i)

Da Jesus diese Rede vollendet hatte,
sprach er zu seinen Jüngern:

Jezus (i)

Ihr wisset, daß nach zweien Tagen Ostern
wird, und des Menschen Sohn wird überant-
wortet
werden, daß er gekreuziget werde.

koraal

**Herzliebster Jesu, was hast du verbrochen,
daß man ein solch scharf Urteil hat
gesprochen?**

**Was ist die Schuld, in was
für Missetaten bist du geraten?**

Komst, o dochters, sta mij bij in mijn klacht,

ziet – Wie? – de Bruidegom,

ziet hem – Hoe? – als een lam

**O Lam van God, onschuldig
geslacht aan 't kruis der schande,**

ziet – Wat? – ziet zijn geduld,
te allen tijd geduldig,

bereid ten offerande.

ziet – Waarheen? – op onze schuld;

**Gij hebt de schuld gedragen,
nu is de dood verslagen.**

ziet hem uit liefde en genade
zelf zijn kruishout dragen.

Erbarm U onzer, o Jezus!

Toen Jezus deze laatste rede had

uitgesproken,

zei hij tegen zijn leerlingen:

‘Over twee dagen is het, zoals jullie weten,
Pesach. Dan wordt de Mensenzoon
uitgeleverd om gekruisigd te worden.’

**Noem de overtreding mij, die Gij begaan
hebt, het kwaad, gekruiste Heer, dat Gij
gedaan hebt, waaraan uw volk U schuldig
heeft bevonden, noem mij uw zonden.**

4 a Evangelist

Da versamleten sich die Hohenpriester und
Schriftgelehrten und die Ältesten im Volk in
dem Palast des Hohenpriesters, der da hieß
Kaiphäs, und hielten Rat, wie sie Jesum mit
Listen griffen und töteten. Sie sprachen aber:

4 b koor (i,ii)

Ja nicht auf das Fest, auf daß nicht ein
Aufruhr werde im Volk.

4 c Evangelist

Da nun Jesus war zu Bethanien, im Hause
Simonis des Aussätzigen, trat zu ihm ein
Weib, die hatte ein Glas mit köstlichem
Wasser und goß es auf sein Haupt, da er
zu Tische saß. Da das seine Jünger sahen,
wurden sie unwillig und sprachen:

4 d koor (i)

Wozu dienet dieser Unrat? Dieses Wasser
hätte mögen teuer verkauft und den Armen
gegeben werden.

4 e Evangelist

Da das Jesus merkte, sprach er zu ihnen:

Jezus

Was bekümmert ihr das Weib? Sie hat ein gut
Werk an mir getan. Ihr habet allezeit Armen
bei euch, mich aber habt ihr nicht allezeit.
Daß sie dies Wasser hat auf meinen Leib
gegossen, hat sie getan, daß man mich
begraben wird. Wahrlich, ich sage euch:
Wo dies Evangelium geprediget wird in der
ganzen Welt, da wird man auch sagen zu
ihrem Gedächtnis, was sie getan hat.

Ondertussen kwamen de hogepriesters en de
oudsten van het volk bijeen in het paleis van
de hogepriester Kajafas. Daar beraamden ze
het plan om Jezus door middel van een list
gevangen te nemen en hem te doden.

‘Maar niet op het feest,’ zeiden ze, ‘want dan
komt het volk in opstand.’

Toen Jezus in Betanië in het huis van Simon
– degene die aan huidvraat had geleden –
aanlag voor een maaltijd, kwam er een vrouw
naar hem toe. Ze had een albasten flesje met
zeer kostbare olie bij zich en goot die uit over
zijn hoofd. De leerlingen ergerden zich toen
ze dit zagen en zeiden:

‘Wat een verspilling! Die olie had immers
duur verkocht kunnen worden, dan hadden
we het geld aan de armen kunnen geven.’

Jezus hoorde het en zei:

‘Waarom vallen jullie deze vrouw lastig? Zij
heeft iets goeds voor mij gedaan. Want de
armen zijn altijd bij jullie, maar ik zal niet
altijd bij jullie zijn. Door die olie over mij uit
te gieten, heeft ze mijn lichaam voorbereid op
het graf. Ik verzeker jullie: waar ook ter wereld
het goede nieuws verkondigd zal worden, zal
ter herinnering aan haar verteld worden wat
zij heeft gedaan.’

5 recitatief – alt (i)

Du lieber Heiland du,
wenn deine Jünger töricht streiten,
daß dieses fromme Weib
mit Salben deinen Leib
zum Grabe will bereiten,
so lasse mir inzwischen zu,
von meiner Augen Tränenflüssen
ein Wasser auf dein Haupt zu gießen!

6 aria – alt, 2 traverso's (i)

Buß und Reu
knirscht das Sündenherz entzwei,
daß die Tropfen meiner Zähnen
angenehme Spezerei,
treuer Jesu, dir gebären.

7 Evangelist

Da ging hin der Zwölfen einer, mit Namen
Judas Ischarioth, zu den Hohenpriestern
und sprach:

Judas (i)

Was wollt ihr mir geben? Ich will ihn euch
verraten.

Evangelist

Und sie boten ihm dreißig Silberlinge.
Und von dem an suchte er Gelegenheit,
daß er ihn verriete.

8 aria – sopraan (ii)

Blute nur, du liebes Herz!
Ach! ein Kind, das du erzogen,
das an deiner Brust gesogen,
droht den Pfleger zu ermorden,
denn es ist zur Schlange worden.

O Heiland, mijn geliefde,
sta mij toe – terwijl uw leerlingen onzinnig
redetwisten omdat deze vrome vrouw
uw lichaam met kostbare olie
voor het graf bereiden zou –
dat ik in die tijd
de tranen van mijn ogen
als geurige olie op uw hoofd vergieten mag.

Boete en berouw
verbrijzelen 't zondig hart in stukken,
moge de tranen van mijn ogen
voor u, getrouwe Jezus,
als geurige olie zijn.

Daarop ging een van de twaalf, die met de
naam Judas Iskariot, naar de hogepriesters
en zei:

‘Wat krijg ik van u als ik hem aan u uitlever?’

Ze betaalden hem dertig zilverstukken.
Vanaf dat moment zocht hij een gunstige
gelegenheid om hem uit te leveren.

Verdrink in diep verdriet, o hart bemind!
Ach, een kind dat gij hebt grootgebracht,
dat zich laafde aan uw borst,
dreigt zijn hoeder te vermoorden,
want het is tot slang geworden.

9a Evangelist

Aber am ersten Tage der süßen Brot traten
die Jünger zu Jesu
und sprachen zu ihm:

9b koor (i)

Wo willst du, daß wir dir bereiten, das
Osterlamm zu essen?

9c Evangelist

Er sprach:

Jezus

Gehet hin in die Stadt zu einem und sprecht
zu ihm: Der Meister laßt dir sagen: Meine
Zeit ist hier, ich will bei dir die Ostern halten
mit meinen Jüngern.

Evangelist

Und die Jünger taten, wie ihnen Jesus
befohlen hatte, und bereiteten das
Osterlamm. Und am Abend setzte er sich
zu Tische mit den Zwölfen. Und da sie aßen,
sprach er:

Jezus

Wahrlich, ich sage euch: Einer unter euch wird
mich verraten.

9d Evangelist

Und sie wurden sehr betrübt und huben an,
ein jeglicher unter ihnen, und sagten zu ihm:

9e koor (i)

Herr, bin ich's?

10 koraal

Ich bin's, ich sollte büßen,
an Händen und an Füßen
gebunden in der Höll.
Die Geißeln und die Banden
und was du ausgestanden,
das hat verdienet meine Seel.

Op de eerste dag van het feest van het
Ongedesemde brood kwamen de leerlingen
naar Jezus toe en vroegen:

‘Waar wilt u dat wij voorbereidingen treffen
zodat u het pesachmaal kunt eten?’

Hij zei:

‘Ga naar de stad en zeg tegen de persoon die
jullie bekend is: “De meester zegt: “Mijn tijd
is nabij, bij jou wil ik met mijn leerlingen het
pesachmaal gebruiken.”’

De leerlingen deden wat Jezus hun had
opgedragen en bereidden het pesachmaal.
Toen de avond was gevallen, lag hij samen
met de twaalf aan voor de maaltijd. Onder het
eten zei hij tegen hen:

‘Ik verzeker jullie: een van jullie zal mij
uitleveren.’

Dit bedroefde hen zeer, en de een na de ander
vroegen ze hem:

‘Ik toch niet, Heer?’

Ik ben het, ik moest boeten,
met handen en met voeten
genageld aan uw kruis.
O Here, die uw leven
voor mij hebt prijsgegeven,
gedenk mij in het paradijs.

11 Evangelist

Er antwortete und sprach:

Jezus

Der mit der Hand mit mir in die Schüssel tauchet, der wird mich verraten. Des Menschen Sohn gehet zwar dahin, wie von ihm geschrieben stehet; doch wehe dem Menschen, durch welchen des Menschen Sohn verraten wird! Es wäre ihm besser, daß derselbige Mensch noch nie geboren wäre.

Evangelist

Da antwortete Judas, der ihn verriet, und sprach:

Judas

Bin ich's, Rabbi?

Evangelist

Er sprach zu ihm:

Jezus

Du sagest's.

Evangelist

Da sie aber aßen, nahm Jesus das Brot, dankete und brach's und gab's den Jüngern und sprach:

Jezus

Nehmet, esset, das ist mein Leib.

Evangelist

Und er nahm den Kelch und dankte, gab ihnen den und sprach:

Jezus

Trinket alle daraus; das ist mein Blut des neuen Testaments, welches vergossen wird für viele zur Vergebung der Sünden. Ich sage euch: Ich werde von nun an nicht mehr von diesem Gewächs des Weinstocks trinken bis an den Tag, da ich's neu trinken werde mit euch in meines Vaters Reich.

Hij antwoordde:

'Hij die samen met mij zijn brood in de kom doopte, die zal mij uitleveren. De Mensenzoon zal heengaan zoals over hem geschreven staat, maar wee de mens door wie de Mensenzoon uitgeleverd wordt: het zou beter voor hem zijn als hij nooit geboren was.'

Toen zei Judas, die hem zou uitleveren:

'Ik ben het toch niet, rabbi?'

Jezus antwoordde:

'Jij zegt het.'

Toen ze verder aten nam Jezus een brood, sprak het zegengebed uit, brak het brood en gaf de leerlingen ervan met de woorden:

'Neem, eet, dit is mijn lichaam.'

En hij nam een beker, sprak het dankgebed uit en gaf hun de beker met de woorden:

'Drink allen hieruit, dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat voor velen wordt vergoten tot vergeving van zonden. Ik zeg jullie: vanaf vandaag zal ik niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van mijn Vader.'

12 recitatief – sopraan (i)

Wiewohl mein Herz in Tränen schwimmt, daß Jesus von mir Abschied nimmt, so macht mich doch sein Testament erfreut: sein Fleisch und Blut, o Kostbarkeit, vermacht er mir in meine Hände. Wie er es auf der Welt mit denen Seinen nicht böse können meinen, so liebt er sie bis an das Ende.

13 aria – sopraan, 2 hobo d' amores (i)

Ich will dir mein Herze schenken, senke dich, mein Heil, hinein! Ich will mich in dir versenken; ist dir gleich die Welt zu klein, ei, so sollst du mir allein mehr als Welt und Himmel sein.

14 Evangelist

Und da sie den Lobgesang gesprochen hatten, gingen sie hinaus an den Ölberg. Da sprach Jesus zu ihnen:

Jezus

In dieser Nacht werdet ihr euch alle ärgern an mir. Denn es stehet geschrieben: Ich werde den Hirten schlagen, und die Schafe der Herde werden sich zerstreuen. Wenn ich aber auferstehe, will ich vor euch hingehen in Galiläa.

15 koraal

**Erkenne mich, mein Hüter,
mein Hirte, nimm mich an!
Von dir, Quell aller Güter,
ist mir viel Guts getan.
Dein Mund hat mich gelabet
mit Milch und süßer Kost,
dein Geist hat mich begabet
mit mancher Himmelslust.**

Mijn hart, door diepe droefheid overstelt, nu Jezus van ons afscheid neemt, is toch verheugd om wat Hij achterliet: Zijn vlees en bloed, o kostbaarheid, vermaakt Hij mij, zijn erfgenaam. Zoals Hij hier op aarde voor de zijnen steeds hun welzijn heeft gediend, zo heeft Hij hen ten einde toe bemind.

Ik wil mijn hart verpanden, daal daarom af, mijn heil! In U wil ik verzinken. Is voor U de wereld misschien te klein, ach, mij overstijgt U meer dan hemel en aarde samen.

Nadat ze de lofzang hadden gezongen, vertrokken ze naar de Olijfberg. Onderweg zei Jezus tegen hen:

'Jullie zullen mij deze nacht allemaal afvallen, want er staat geschreven: "Ik zal de herder doden, en de schapen van zijn kudde zullen uiteengedreven worden." Maar nadat ik uit de dood ben opgewekt, zal ik jullie voorgaan naar Galilea.'

**Houd Gij mij in uw hoede,
Gij die uw schapen telt,
o bron van al het goede,
waaruit mijn leven welt.
Gij die mijn ziel wilt laven
met liefelijke spijs,
Gij overstelt met gaven
tot in het paradijs.**

16 Evangelist

Petrus aber antwortete und sprach zu ihm:

Petrus (i)

Wenn sie auch alle sich an dir ärgerten,
so will ich doch mich nimmermehr ärgern.

Evangelist

Jesus sprach zu ihm:

Jezus

Wahrlich, ich sage dir: In dieser Nacht,
ehe der Hahn krähet, wirst du mich dreimal
verleugnen.

Evangelist

Petrus sprach zu ihm:

Petrus

Und wenn ich mit dir sterben müßte,
so will ich dich nicht verleugnen.

Evangelist

Desgleichen sagten auch alle Jünger.

17 koraal

**Ich will hier bei dir stehen;
verachte mich doch nicht!
Von dir will ich nicht gehen,
wenn dir dein Herze bricht.
Wenn dein Herz wird erblassen
im letzten Todesstoß,
alsdenn will ich dich fassen
in meinen Arm und Schoß.**

18 Evangelist

Da kam Jesus mit ihnen zu einem Hofe,
der hieß Gethsemane,
und sprach zu seinen Jüngern:

Jezus

Setzet euch hie, bis daß ich dort hingehe
und bete.

Evangelist

Und nahm zu sich Petrum und die zween
Söhne Zebedäi und fing an zu trauern und
zu zagen. Da sprach Jesus zu ihnen:

Jezus

Meine Seele ist betrübt bis an den Tod,
bleibet hie und wachet mit mir.

Petrus zei daarop tegen hem:

‘Misschien zal iedereen u afvallen,
ik nooit!’

Jezus antwoordde hem:

‘Ik verzeker je: deze nacht zul je,
nog voor de haan gekraaid heeft,
mij driemaal verloochenen.’

Petrus zei:

‘Al zou ik met u moeten sterven,
verloochenen zal ik u nooit.’

Alle andere leerlingen vielen hem daarin bij.

**Laat, in uw laatste lijden,
uw dodelijk verdriet,
mij staan, Heer, aan uw zijde,
versmaad mijn liefde niet.
O God van mijn erbarmen
valt over U de dood,
ik neem U in mijn armen,
ik berg U in mijn schoot.**

Vervolgens ging Jezus met zijn leerlingen naar
een olijfgaard die Getsemane genoemd werd.

Hij zei:

‘Blijven jullie hier zitten,
ik ga daar bidden.’

Hij nam Petrus en de twee zonen van
Zebedeus met zich mee. Toen hij zich
bedroefd en angstig voelde worden, zei
hij tegen hen:

‘Ik voel me dodelijk bedroefd; blijf hier
met mij waken.’

19 recitatief – tenor (i) en koor (ii)

O Schmerz!

Hier zittert das gequälte Herz;

Wie sinkt es hin, wie bleicht sein Angesicht!

Was ist die Ursach aller solcher Plagen?

Der Richter führt ihn vor Gericht.

Da ist kein Trost, kein Helfer nicht.

**Ach! meine Sünden haben dich
geschlagen;**

Er leidet alle Höllenqualen, er soll vor
fremden Raub bezahlen.

**Ich, ach Herr Jesu, habe dies verschuldet
was du erduldet.**

Ach, könnte meine Liebe dir,
mein Heil, dein Zittern und dein Zagen
vermindern oder helfen tragen,
wie gerne blieb ich hier!

20 aria – tenor, hobo (i) en koor (ii)

Ich will bei meinem Jesu wachen,

So schlafen unsre Sünden ein.

meinen Tod

büßet seine Seelennot;

Sein Trauren machet mich voll Freuden.

**Drum muß uns sein verdienstlich Leiden
recht bitter und doch süße sein.**

21 Evangelist

Und ging hin ein wenig, fiel nieder auf sein
Angesicht und betete und sprach:

Jezus

Mein Vater, ist's möglich, so gehe dieser
Kelch von mir; doch nicht wie ich will,
sondern wie du wilt.

O smart!

Hier beeft het angstig hart;

de moed ontzinkt, zijn aangezicht verbleekt!

O Heer uw smaad en wonden,

De rechter gaat met Hem in 't gericht.

Geen troost, niemand die Hem bijstaat.

ja alles wat Gij duldt,

Helse pijnen moet Hij lijden, boeten voor
beroving niet door Hem begaan.

om mij is het, mijn zonden, mijn schuld,
mijn grote schuld.

Ach, kon mijn liefde voor U,
mijn heil, uw beven en uw angst
maar iets verminderen of helpen te verdragen,
hoe graag zou ik hier dan blijven.

Ik wil bij mijn Jezus waken,

Dan zullen onze zonden inslapen.

mijn dood is uitgeboet

door zijn zielenood.

Zijn droefheid geeft mij diepe vreugde.

Daarom moet zijn lijden – ons tot heil –
juist bitter- en toch zoetheid zijn.

Hij liep nog een stukje verder, knielde toen
en bad diep voorovergebogen:

‘Vader, als het mogelijk is, laat deze beker dan
aan mij voorbijgaan! Maar laat het niet gebeuren
zoals ik het wil, maar zoals u het wilt.’

22 recitatief – bas (ii)

Der Heiland fällt vor seinem Vater nieder;
dadurch erhebt er mich und alle von unserm
Falle hinauf zu Gottes Gnade wieder. Er ist
bereit, den Kelch, des Todes Bitterkeit zu
trinken, in welchen Sünden dieser Welt gegossen
sind und häßlich stinken, weil
es dem lieben Gott gefällt.

23 aria – bas (ii)

Gerne will ich mich bequemen,
Kreuz und Becher anzunehmen,
trink ich doch dem Heiland nach.
Denn sein Mund,
der mit Milch und Honig fließet,
hat den Grund
und des Leidens herbe Schmach
durch den ersten Trunk versüßet.

24 Evangelist

Und er kam zu seinen Jüngern und fand sie
schlafend und sprach zu ihnen:

Jezus

Können ihr denn nicht eine Stunde mit mir
wachen? Wachtet und betet, daß ihr nicht in
Anfechtung fallet! Der Geist ist willig, aber das
Fleisch ist schwach.

Evangelist

Zum andernmal ging er hin, betete
und sprach:

Jezus

Mein Vater, ist's nicht möglich, daß dieser
Kelch von mir gehe, ich trinke ihn denn, so
geschehe dein Wille.

De Heiland valt voor zijn Vader neer, maar
zo richt Hij mij en allen die zijn gevallen weer
op tot Gods genade. Hij is bereid, de bittere
kelk des doods, waarin de zonden van deze
wereld afschuwelijk stinken, leeg te drinken,
want zo heeft het de lieve God behaagd.

Van harte wil ik mij bereiden
kruis en beker te aanvaarden,
drinken als de Heiland deed.
Want zijn mond,
die overstroomt van melk en honing,
heeft de grond en de
wrange smaak van 't lijden
al bij de eerste dronk verzacht.

Hij liep terug naar de leerlingen en zag dat
ze lagen te slapen. Hij zei tegen Petrus:

‘Konden jullie niet eens één uur met mij
waken? Blijf wakker en bid dat jullie niet in
beproeving komen; de geest is wel gewillig,
maar het lichaam is zwak.’

Voor de tweede maal liep hij van hen weg
en bad:

‘Vader, als het niet mogelijk is dat deze beker
aan mij voorbijgaat zonder dat ik eruit drink,
laat het dan gebeuren zoals u het wilt.’

25 koraal

Was mein Gott will, das g'scheh allzeit,
sein Will, der ist der beste,
zu helfen den'n er ist bereit,
die an ihn gläuben feste.
Er hilft aus Not, der fromme Gott,
und züchtigt mit Maßen.
Wer Gott vertraut, fest auf ihn baut,
den will er nicht verlassen.

26 Evangelist

Und er kam und fand sie aber schlafend,
und ihre Augen waren voll Schlafs. Und er ließ
sie und ging abermal hin und betete zum
drittenmal
und redete dieselbigen Worte.
Da kam er zu seinen Jüngern und sprach
zu ihnen:

Jezus

Ach! wollt ihr nun schlafen und ruhen? Siehe,
die Stunde ist hie, daß des Menschen Sohn
in der Sünder Hände überantwortet wird.
Stehet auf, lasset uns gehen; siehe, er ist da,
der mich verrät.

Evangelist

Und als er noch redete, siehe, da kam Judas,
der Zwölfen einer, und mit ihm eine große
Schar mit Schwertern und mit Stangen von
den Hohenpriestern und Ältesten des Volks.
Und der Verräter hatte ihnen ein Zeichen
gegeben und gesagt: “Welchen ich küssen
werde, der ist's, den greifet!” Und alsbald
trat er zu Jesu und sprach:

Judas (i)

Gegrüßet seist du, Rabbi!

Evangelist

Und küssete ihn. Jesus aber sprach zu ihm:

Jezus

Mein Freund, warum bist du kommen?

Evangelist

Da traten sie hinzu und legten die Hände
an Jesum und griffen ihn.

Wat mijn God wil, geschied' altijd
zijn wil is steeds de beste.
Hij is altijd tot hulp bereid,
Hij blijft mijn sterke veste.
Hij helpt uit nood, de trouwe God,
Hij troost mij bovenmate.
Wie God vertrouwt, vast op Hem bouwt,
die zal Hij nooit verlaten.

Toen hij terugkwam, zag hij dat ze weer
sliepen, want ze waren door vermoeidheid
overmand. Hij liet hen achter, liep opnieuw
wat verder en bad voor de derde maal, met
dezelfde woorden als daarvoor. Daarna
voegde hij zich weer bij de leerlingen en zei:

‘Liggen jullie daar nog steeds te slapen en
te rusten? En dat terwijl het ogenblik nabij is
waarop de Mensenzoon wordt uitgeleverd aan
zondaars. Sta op, laten we gaan; kijk, hij die
mij uitlevert, is al vlakbij.’

Nog voor hij uitgesproken was, kwam Judas
eraan, een van de twaalf, in gezelschap van
een grote, met zwaarden en knuppels
bepappende bende, die door de hogepriesters
en de oudsten van het volk was gestuurd. Met
hen had zijn verrader een teken afgesproken.
‘Degene die ik kus,’ had hij gezegd, ‘die is het,
die moet je gevangennemen.’
Hij liep recht op Jezus af, zei:

‘Gegroet, rabbi!’

En kuste hem. Jezus zei tegen hem:

‘Vriend, ben je daarvoor gekomen?’

Daarop kwam de bende naderbij, ze grepen
Jezus vast en namen hem gevangen.

**27a aria – sopraan, alt, 2 traverso's, 2 hobo's (i)
en koor (ii)**

So ist mein Jesus nun gefangen.
Laßt ihn, haltet, bindet nicht!
Mond und Licht
ist vor Schmerzen untergangen,
weil mein Jesus ist gefangen.
Laßt ihn, haltet, bindet nicht!
Sie führen ihn, er ist gebunden.

27b koor (i, ii)

Sind Blitze, sind Donner in Wolken
verschwunden?
Eröffne den feurigen Abgrund,
o Hölle, zertrümmre, verderbe, verschlinge,
zerschelle mit plötzlicher Wut den falschen
Verräter, das mörderische Blut!

28 Evangelist

Und siehe, einer aus denen, die mit Jesu
waren, reckete die Hand aus und schlug des
Hohenpriesters Knecht und hieb ihm ein
Ohr ab. Da sprach Jesus zu ihm:

Jezus

Stecke dein Schwert an seinen Ort;
denn wer das Schwert nimmt, der
soll durchs Schwert umkommen.
Oder meinst du, daß ich nicht
könnte meinen Vater bitten, daß er
mir zuschickte mehr denn zwölf Legion
Engel? Wie würde aber die Schrift erfüllet?
Es muß also gehen.

Evangelist

Zu der Stund sprach Jesus zu den Scharen:

Jezus

Ihr seid ausgegangen als zu einem Mörder,
mit Schweren und mit Stangen, mich zu
fahen; bin ich doch täglich bei euch gesessen
und habe gelehret im Tempel, und ihr
habt mich nicht gegriffen. Aber das ist alles
geschehen, daß erfüllet würden die Schriften
der Propheten.

Evangelist

Da verließen ihn alle Jünger und flohen.

Zo is mijn Jezus nu gevangen.
Laat Hem! Houd op! Bind Hem niet!
Het maanlicht
is van rouw gedooft
omdat mijn Jezus is gevangen.
Laat Hem! Houd op! Bind Hem niet!
Ze voeren hem weg, Hij is gebonden.

Zijn bliksem, zijn donder in wolken verdwenen?

Open uw vurige afgrond, o hel,
verbrijzel, verniel, verzwelg, verpletter
met plotselinge woede de valse verrader,
de bloedbevleete moordenaar!

Nu greep een van Jezus' metgezellen naar
zijn zwaard. Hij trok het, haalde uit en sloeg
de dienaar van de hogepriester een oor af.
Daarop zei Jezus tegen hem:

‘Steek je zwaard terug op zijn plaats. Want wie
naar het zwaard grijpt, zal door het zwaard
omkomen. Weet je niet dat ik mijn Vader maar
te hulp hoef te roepen en dat
hij mij dan onmiddellijk meer dan twaalf
legioenen engelen ter beschikking zou
stellen? Maar hoe zouden dan de Schriften
in vervulling gaan, waar staat dat het zo
moet gebeuren?’

Toen zei Jezus tegen de omstanders.

‘Met zwaarden en knuppels bent u uitgetrokken
om mij te arresteren, alsof ik een misdadiger
ben! Dagelijks was ik in de tempel om
onderricht te geven, en toen hebt u me niet
gevangengenomen. Maar dit alles gebeurt
opdat de geschriften van de profeten in ver-
vulling gaan.’

Daarop lieten alle leerlingen hem in de steek
en vluchtten.

29 koraal

**O Mensch, beweine dein Sünde groß,
darum Christus seins Vaters Schoß
äußert und kam auf Erden;
Von einer Jungfrau rein und zart
für uns er hie geboren ward,
er wollt der Mittler werden.
Den Toten er das Leben gab
und legt darbei all Krankheit ab,
bis sich die Zeit herdrange,
daß er für uns geopfert würd,
trüg unsrer Sünden schwere Bürd
wohl an dem Kreuze lange.**

**O mens, beweene uw zonde groot;
daarom verliet Christus zijn vaders schoot
en kwam op aarde.
Uit een maagd zuiver en teder
werd Hij hier geboren ons tot heil,
Hij wilde de middelaar zijn.
De doden gaf Hij 't leven weer,
de zieken bevrijdde Hij van alle kwaad,
totdat de volheid van de tijden was gekomen
dat Hij voor ons geofferd werd,
om de zware last van onze zonden
te dragen aan het kruis.**

Tweede deel

30 aria – alt, traverso, hobo d' amore (i) en koor (ii)

Ach! nun ist mein Jesus hin!

**Wo ist denn dein Freund hingegangen,
o du Schönste unter den Weibern?**

Ist es möglich, kann ich schauen?

Wo hat sich dein Freund hingewandt?

Ach! mein Lamm in Tigerklauen,

Ach! wo ist mein Jesus hin?

So wollen wir mit dir ihn suchen.

Ach! was soll ich der Seele sagen,
wenn sie mich wird ängstlich fragen?
Ach! wo ist mein Jesus hin?

31 Evangelist

Die aber Jesum gegriffen hatten, führten ihn zu dem Hohenpriester Kaiphas, dahin die Schriftgelehrten und Ältesten sich versammelt hatten. Petrus aber folgte ihm nach von ferne bis in den Palast des Hohenpriesters und ging hinein und satzte sich bei die Knechte, auf daß er sähe, wo es hinaus wollte. Die Hohenpriester aber und Ältesten und der ganze Rat suchten falsche Zeugnis wider Jesum, auf daß sie ihn töteten, und funden keines.

32 koraal

**Mir hat die Welt trüglich gericht'
mit Lügen und mit falschem G'dicht,
viel Netz und heimlich Stricke.
Herr, nimm mein wahr in dieser G'fahr,
b'hüt mich für falschen Tücken!**

Ach! nu is mijn Jezus heen!

Waar is je lief naartoe gegaan,
mooiste van alle vrouwen?

Is het mogelijk dit te moeten zien?

Waar is je lief dan heengegaan?

Ach, mijn Lam in tijgerklauwen,

ach, waar is mijn Jezus heen?

Wij zullen hem samen met jou
gaan zoeken.

Ach, wat moet ik nu nog zeggen,
wanneer mij angstig vragen kwelt?

Ach! waar is mijn Jezus heen?

Zij die Jezus gevangengenomen hadden, leidden hem voor aan Kajafas, de hogepriester bij wie de schriftgeleerden en de oudsten bijeen gekomen waren. Petrus volgde hem op een afstand tot op de binnenplaats van het paleis van de hogepriester; daar ging hij tussen de knechten zitten om te zien hoe het zou aflopen. De hogepriesters en het hele Sanhedrin probeerden een valse getuigenverklaring tegen Jezus te laten afleggen op grond waarvan ze hem ter dood zouden kunnen veroordelen, maar ze vonden er geen.

**Mij vonniste de wereld, vol bedrog,
met leugens en valse verzinsels,
met menig strik en stiekeme val.
Heer, wil mij bewaren in deze gevaren,
behoed mij voor valse arglist.**

33 Evangelist

Und wiewohl viel falsche Zeugen herzutraten, funden sie doch keins. Zulezt traten herzu zween falsche Zeugen und sprachen:

getuigen (ii)

Er hat gesagt: Ich kann den Tempel Gottes abbrechen und in dreien Tagen denselben bauen.

Evangelist

Und der Hohepriester stund auf und sprach zu ihm:

hogepriester 1 (i)

Antwortest du nichts zu dem, das diese wider dich zeugen?

Evangelist

Aber Jesus schwieg stille.

34 recitatief – tenor (ii)

Mein Jesus schweigt zu falschen Lügen stille, um uns damit zu zeigen, daß sein Erbarmens voller Wille, vor uns zum Leiden sei geneigt, und daß wir in der gleichen Pein ihm sollen ähnlich sein und in Verfolgung stille schweigen.

35 aria – tenor, basso continuo (ii)

Geduld! Geduld, wenn mich falsche Zungen stechen. Leid ich wider meine Schuld Schimpf und Spott, ei, so mag der liebe Gott meines Herzens Unschuld rächen.

Hoewel zich vele valse getuigen meldden, ze vonden er geen. Ten slotte meldden er zich twee die zeiden:

‘Die man heeft gezegd: “Ik kan de tempel van God afbreken en in drie dagen weer opbouwen.”

De hogepriester stond op en vroeg hem:

‘Waarom antwoordt u niet? U hoort toch wat deze getuigen zeggen?’

Maar Jezus bleef zwijgen.

Mijn Jezus zwijgt stil op valse aanklacht, als teken dat Hij, vol van erbarmen, voor ons wil lijden. En dat ook wij in zulken pijn verbonden mogen zijn en in benauwenis in stilte zwijgen.

Geduld! Geduld, als hekelen mij valse tongen. Lijd ik buiten mijn schuld hoon en spot, ach, dat dan de lieve God mijns harten onschuld moge wreken.

36a Evangelist

Und der Hohepriester antwortete und sprach zu ihm:

hogepriester

Ich beschwöre dich bei dem lebendigen Gott, daß du uns sagest, ob du seiest Christus, der Sohn Gottes?

Evangelist

Jesus sprach zu ihm:

Jezus

Du sagest's. Doch sage ich euch: Von nun an wird's geschehen, daß ihr sehen werdet des Menschen Sohn sitzen zur Rechten der Kraft und kommen in den Wolken des Himmels.

Evangelist

Da zerriß der Hohepriester seine Kleider und sprach:

hogepriester

Er hat Gott gelästert; was dürfen wir weiter Zeugnis? Siehe, itzt habt ihr seine Gotteslästerung gehöret. Was dünket euch?

Evangelist

Sie antworteten und sprachen:

36b koor (i, ii)

Er ist des Todes schuldig!

36c Evangelist

Da speieten sie aus in sein Angesicht und schlugen ihn mit Fäusten. Etliche aber schlugen ihn ins Angesicht und sprachen:

36d koor (i, ii)

Weissage uns, Christe, wer ist's, der dich schlug?

37 koraal

**Wer hat dich so geschlagen,
mein Heil, und dich mit Plagen
so übel zugericht'?**

**Du bist ja nicht ein Sünder
wie wir und unsre Kinder;
von Missetaten weißt du nicht.**

De hogepriester zei:

'Ik bezweer u bij de levende God, zeg ons of u de messias bent, de Zoon van God.'

Jezus antwoordde:

'U zegt het. Maar ik zeg tegen u allen hier: vanaf nu zult u de Mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Machtige en hem zien komen op de wolken van de hemel.'

Hierop scheurde de hogepriester zijn kleren en hij riep uit:

'Hij heeft God gelasterd! Waarvoor hebben we nog getuigen nodig? Nu hebt u met eigen oren gehoord hoe hij God lastert. Wat denkt u?'

Ze antwoordden:

'Hij is schuldig en verdient de doodstraf!'

Daarop spuwden ze hem in het gezicht en sloegen hem. Anderen stompten hem en zeiden:

'Profeteer dan maar eens voor ons, messias, wie is het die je geslagen heeft?'

**Wie heeft U zo geslagen,
waarom moet Gij verdragen
die bitterheid en pijn?
Gij zijt toch zonder zonde,
toch niet in 't kwaad gebonden
als wij en onze kindren zijn.**

38a Evangelist

Petrus aber saß draußen im Palast; und es trat zu ihm eine Magd und sprach:

dienstmeisje (i)

Und du warest auch mit dem Jesu aus Galiläa.

Evangelist

Er leugnete aber vor ihnen allen und sprach:

Petrus (i)

Ich weiß nicht, was du sagest.

Evangelist

Als er aber zur Tür hinausging, sahe ihn eine andere und sprach zu denen, die da waren:

dienstmeisje (ii)

Dieser war auch mit dem Jesu von Nazareth.

Evangelist

Und er leugnete abermal und schwur dazu:

Petrus

Ich kenne des Menschen nicht.

Evangelist

Und über eine kleine Weile traten hinzu, die da stunden, und sprachen zu Petro:

38b koor (ii)

Wahrlich, du bist auch einer von denen; denn deine Sprache verrät dich.

38c Evangelist

Da hub er an, sich zu verfluchen und zu schwören:

Petrus

Ich kenne des Menschen nicht.

Evangelist

Und alsbald krähete der Hahn. Da dachte Petrus an die Worte Jesu, da er zu ihm sagte: Ehe der Hahn krähen wird, wirst du mich dreimal verleugnen. Und ging heraus und weinete bitterlich.

Petrus zat buiten, op de binnenplaats. Er kwam een dienstmeisje naar hem toe, dat zei:

'Jij hoorde ook bij die Jezus uit Galilea!'

Maar hij ontkende dat met klem, zodat allen het konden horen:

'Ik weet niet waar je het over hebt.'

Toen hij wilde weggaan naar het poortgebouw, zag een ander meisje hem.
Ze zei tegen de omstanders:

'Die man hoorde bij Jezus van Nazaret!'

En opnieuw ontkende hij en zwoer:

'Echt, ik ken de man niet!'

Even later kwamen de omstanders naar Petrus toe, ze zeiden:

'Jij bent wel degelijk een van hen, trouwens, je accent verraadt je.'

Daarop begon hij te vloeken en hij bezwoer hun:

'Ik ken die man niet!'

En meteen kraaide er een haan. Toen herinnerde Petrus zich wat Jezus gezegd had: 'Voordat er een haan gekraaid heeft, zul je mij driemaal verlooehenen.' Hij ging naar buiten en huilde bitter.

39 aria – alt, viool (i)

Erbarme dich, mein Gott, um meiner Zähren willen! Schau hier, Herz und Auge weint vor dir bitterlich.

40 koraal

**Bin ich gleich von dir gewichen,
stell ich mich doch wieder ein;
hat uns doch dein Sohn verglichen
durch sein' Angst und Todespein.
Ich verleugne nicht die Schuld;
aber deine Gnad und Huld
ist viel größer als die Sünde,
die ich stets in mir befinde.**

Erbarmen o mijn God, omwille van mijn tranen! Wil aanschouwen nu hoe bitter hart en oog weent om U.

**Als ook ik U heb verlaten
keer ik mij weer naar U toe.
Want uw Zoon heeft ons verzoend
door zijn angst en stervenspijn.
Ik ontken geenszins de schuld;
maar uw genade en goedertierenheid
zijn veel groter dan de zonde,
altoos in mijzelf bevonden.**

41a Evangelist

Des Morgens aber hielten alle Hohepriester und die Ältesten des Volks einen Rat über Jesum, daß sie ihn töteten. Und bunden ihn, führeten ihn hin und überantworteten ihn dem Landpfleger Pontio Pilato. Da das sahe Judas, der ihn verraten hatte, daß er verdammt war zum Tode, gereuete es ihn und brachte herwieder die dreißig Silberlinge den Hohenpriestern und Ältesten und sprach:

Judas (i)

Ich habe übel getan, daß ich unschuldig Blut verraten habe.

Evangelist

Sie sprachen:

41b koor (i, ii)

Was gehet uns das an?
Da siehe du zu!

41c Evangelist

Und er warf die Silberlinge in den Tempel, hub sich davon, ging hin und erhängete sich selbst. Aber die Hohenpriester nahmen die Silberlinge und sprachen:

hogepriester 1 en 2 (i)

Es taugt nicht, daß wir sie in den Gotteskasten legen, denn es ist Blutgeld.

42 aria – bas, viool (ii)

Gebt mir meinen Jesum wieder!
Seht, das Geld, den Mörderlohn,
wirft euch der verlorne Sohn
zu den Füßen nieder!

De volgende ochtend vroeg namen alle hogepriesters met de oudsten van het volk het besluit Jezus ter dood te brengen. Nadat ze hem geboeid hadden, leidden ze hem weg en leverden hem over aan Pilatus, de prefect. Toen Judas, die hem had uitgeleverd, zag dat Jezus ter dood veroordeeld was, kreeg hij berouw. Hij bracht de dertig zilverstukken naar de hogepriesters en oudsten terug en zei:

‘Ik heb een zonde begaan door een onschuldige uit te leveren.’

Maar zij zeiden:

‘Wat gaat ons dat aan?
Zie dat zelf maar op te lossen!’

Toen smet hij de zilverstukken de tempel in, vluchtte weg en verhing zich. De hogepriesters verzamelden de zilverstukken en zeiden tegen elkaar:

‘We mogen ze niet bij de tempelschat voegen, aangezien het bloedgeld is.’

Geef mij toch mijn Jezus weer!
Zie, het geld, het moordenaarsloon,
werpt u de verlore zoon
voor de voeten neer!

43 Evangelist

Sie hielten aber einen Rat und kauften einen Töpfersacker darum zum Begräbnis der Pilger. Daher ist derselbige Acker genennet der Blutacker bis auf den heutigen Tag. Da ist erfüllet, das gesagt ist durch den Propheten Jeremias, da er spricht: 'Sie haben genommen dreißig Silberlinge, damit bezahlet ward der Verkaufte, welchen sie kauften von den Kindern Israel, und haben sie gegeben um einen Töpfersacker, als mir der Herr befohlen hat.' Jesus aber stund vor dem Landpfleger; und der Landpfleger fragte ihn und sprach:

Pilatus (i)

Bist du der Jüden König?

Evangelist

Jesus aber sprach zu ihm:

Jezus

Du sagest's.

Evangelist

Und da er verklagt war von den Hohenpriestern und Ältesten, antwortete er nichts.

Da sprach Pilatus zu ihm:

Pilatus

Hörest du nicht, wie hart sie dich verklagen?

Evangelist

Und er antwortete ihm nicht auf ein Wort, also, daß sich auch der Landpfleger sehr verwunderte.

43 koraal

**Befieh du deine Wege
und was dein Herze kränkt
der allertreusten Pflege
des, der den Himmel lenkt.
Der Wolken, Luft und Winden
gibt Wege, Lauf und Bahn,
der wird auch Wege finden,
da dein Fuß gehen kann.**

Na ampel beraad kochten ze er de akker van de pottenbakker mee, die dan als begraaf-plaats voor vreemdelingen kon dienen. Daarom heet die akker tot op de dag van vandaag de Bloedakker. Zo ging in vervulling wat gezegd is door de profet Jeremia: 'En ze verzamelden de dertig zilverstukken, het bedrag waarop hij geschat was en dat ze hadden bepaald met de zonen van Israël, en ze betaalden er de akker van de pottenbakker mee, zoals de Heer mij had opgedragen.' Toen Jezus voor de prefect stond, stelde deze hem de vraag:

'Bent u de koning van de Joden?'

Jezus zei:

'U zegt het.'

Maar op de beschuldigingen die de hogepriesters en oudsten tegen hem inbrachten, antwoordde hij niet één keer. Daarop zei Pilatus tegen hem:

'Hooft u niet wat deze getuigen allemaal tegen u inbrengen?'

Hij gaf op geen enkele beschuldiging enig weerwoord, wat de prefect zeer verwonderde.

**Beveel gerust uw wegen,
al wat u 't harte deert,
der trouwe hoed' en zegen
van Hem die 't al regeert.
Die wolken, lucht en winden
wijst spoor en loop en baan,
zal ook wel wegen vinden
waarlangs uw voet kan gaan.**

45a Evangelist

Auf das Fest aber hatte der Landpfleger Gewohnheit, dem Volk einen Gefangenen loszugeben, welchen sie wollten. Er hatte aber zu der Zeit einen Gefangenen, einen sonderlichen vor andern, der hieß Barrabas. Und da sie versamlet waren, sprach Pilatus zu ihnen:

Pilatus

Welchen wollet ihr, daß ich euch losgebe? Barrabam oder Jesum, von dem gesagt wird, er sei Christus?

Evangelist

Denn er wußte wohl, daß sie ihn aus Neid überantwortet hatten. Und da er auf dem Richtstuhl saß, schickete sein Weib zu ihm und ließ ihm sagen:

Pilatus' vrouw (i)

Habe du nichts zu schaffen mit diesem Gerechten; ich habe heute viel erlitten im Traum von seinetwegen!

Evangelist

Aber die Hohenpriester und die Ältesten überredeten das Volk, daß sie um Barrabam bitten sollten und Jesum umbrächten. Da antwortete nun der Landpfleger und sprach zu ihnen:

Pilatus

Welchen wollt ihr unter diesen zweien, den ich euch soll losgeben?

Evangelist

Sie sprachen:

koor (i, ii)

Barrabam!

Evangelist

Pilatus sprach zu ihnen:

Pilatus

Was soll ich denn machen mit Jesu, von dem gesagt wird, er sei Christus?

Evangelist

Sie sprachen alle:

Nu had de prefect de gewoonte om op elk pesachfeest één gevangene vrij te laten, en die door het volk te laten kiezen. Er zat toen een beruchte gevangene vast, die Jezus Barabbas genoemd werd. En dus vroeg Pilatus hun, toen ze daar waren samengestroomd:

'Wie wilt u dat ik vrijlaat, Jezus Barabbas of Jezus die de messias wordt genoemd?'

Hij wist namelijk dat ze hem uit afgunst hadden uitgeleverd. Terwijl hij op de rechterstoel zat, werd hem een boodschap van zijn vrouw gebracht:

'Laat je niet in met die rechtvaardige! Om hem heb ik namelijk vannacht in een droom veel moeten doorstaan.'

Ondertussen haalden de hogepriesters en de oudsten het volk over: ze moesten om Barabbas vragen, en Jezus laten doden. Weer nam de prefect het woord en hij vroeg opnieuw:

'Wie van de twee wilt u dat ik vrijlaat?'

Ze riepen:

'Barabbas!'

Pilatus vroeg hun:

'Wat moet ik dan doen met Jezus die de messias wordt genoemd?'

Allen antwoordden:

45b koor (i, ii)

Laß ihn kreuzigen!

46 koraal

**Wie wunderbarlich ist doch diese Strafe!
Der gute Hirte leidet für die Schafe,
die Schuld bezahlt der Herre, der Gerechte,
für seine Knechte.**

47 Evangelist

Der Landpfleger sagte:

Pilatus

Was hat er denn Übels getan?

48 recitatief – sopraan (i)

Er hat uns allen wohlgetan,
den Blinden gab er das Gesicht,
die Lahmen macht er gehend,
er sagt uns seines Vaters Wort,
er trieb die Teufel fort,
Betrübte hat er aufgericht,
er nahm die Sünder auf und an.
Sonst hat mein Jesus nichts getan.

**49 aria – sopraan, traverso, 2 hobo
da caccia's (i)**

Aus Liebe,
aus Liebe will mein Heiland sterben,
von einer Sünde weiß er nichts.
Daß das ewige Verderben
und die Strafe des Gerichts
nicht auf meiner Seele bliebe.

50a Evangelist

Sie schriegen aber noch mehr und sprachen:

50b koor (i, ii)

Laß ihn kreuzigen!

‘Aan het kruis met hem!’

**Hoe vreemd, dat voor de schapen zijner
weide de herder zelf ter slachtbank zich liet
leiden, de heer zich voor de schulden zijner
knechten aan 't kruis liet hechten.**

Hij vroeg:

‘Wat heeft hij dan misdaan?’

Hij was ons aller welzijn toegedaan,
blinden – zij kunnen weer zien,
lammen – zij lopen weer,
Hij was sprekend zijns Vaders Woord,
duivels dreef Hij uit,
bedroefden gaf Hij nieuwe moed,
bekommerd nam Hij zondaars aan.
Anders heeft mijn Jezus niet gedaan.

Uit liefde,
uit liefde wil mijn Heiland sterben,
Hij weet niets van enige zonden.
En zo zal de ondergang voor eeuwig
en de straf van het gericht
mij niet toegerekend worden.

Maar ze schreeuwden alleen maar harder:

‘Aan het kruis met hem!’

50c Evangelist

Da aber Pilatus sahe, daß er nichts schaffete,
sondern daß ein viel großer Getümmel ward,
nahm er Wasser und wusch die Hände vor
dem Volk und sprach:

Pilatus

Ich bin unschuldig an dem Blut dieses
Gerechten, sehet ihr zu.

Evangelist

Da antwortete das ganze Volk und sprach:

50d koor (i, ii)

Sein Blut komme über uns und unsre
Kinder.

50e Evangelist

Da gab er ihnen Barrabam los; aber Jesum
ließ er geißeln und überantwortete ihn,
daß er gekreuziget würde.

51 recitatief – alt (ii)

Erbarm es Gott!
Hier steht der Heiland angebunden.
O Geißelung, o Schläg, o Wunden!
Ihr Henker, haltet ein!
Erweicht euch
der Seelen Schmerz,
der Anblick solches Jammers nicht?
Ach ja! ihr habt ein Herz,
das muß der Martersäule gleich
und noch viel härter sein.
Erbarmt euch, haltet ein!

52 aria – alt (ii)

Können Tränen meiner Wangen
nichts erlangen,
o, so nehmt mein Herz hinein!
Aber laßt es bei den Fluten,
wenn die Wunden milde bluten,
auch die Opferschale sein!

Toen Pilatus inzag dat zijn tussenkomst nergens
toe leidde, dat het er integendeel naar
uitzag dat men in opstand zou komen, liet hij
water brengen, waste ten overstaan van de
menigte zijn handen en zei:

‘Ik ben onschuldig aan de dood van deze
man. Zie het zelf maar op te lossen.’

En heel het volk antwoordde:

‘Laat zijn bloed óns dan maar worden
aangerekend, en onze kinderen!’

Daarop liet Pilatus Barabbas vrij, maar Jezus
leverde hij uit om gekruisigd te worden,
nadat hij hem eerst nog had laten geselen.

Erbarming, God!
Hier staat de Heiland vastgebonden.
O geseling, o zweeps slag, o wonden!
Jullie beulen, houdt op!
Vermag de aanblik van dit lijden,
van die ontstellende ellende
jullie dan niet te vermurwen?
Ach ja! jullie harten
zijn als marterpalen
en zullen nog veel harder zijn.
Erbarming, houdt op!

Als de tranen van mijn wangen
niets vermogen,
o, neem dan mijn hart!
Mag het dan voor de stromen
wanneer de wonden mild en teder bloeden,
ook mijn schaal van offerande zijn.

53a Evangelist

Da nahmen die Kriegsknechte des Landpflegers Jesum zu sich in das Richthaus und sammelten über ihn die ganze Schar und zogen ihn aus und legeten ihm einen Purpurmantel an und flochten eine dornene Krone und setzten sie auf sein Haupt und ein Rohr in seine rechte Hand und beugeten die Knie vor ihm und spotteten ihn und sprachen:

53b koor (i, ii)

Gegrüßet seist du, Jüdenkönig!

Evangelist

Und speieten ihn an und nahmen das Rohr und schlugen damit sein Haupt.

54 koraal

**O Haupt voll Blut und Wunden,
voll Schmerz und voller Hohn,
o Haupt, zu Spott gebunden
mit einer Dornenkron,
o Haupt, sonst schön gezieret
mit höchster Ehr und Zier,
jetzt aber hoch schimpferet,
gegrüßet seist du mir!**

**Du edles Angesichte,
dafür sonst schrickt und scheu
das große Weltgerichte,
wie bist du so bespeit;
wie bist du so erbleicht!
wer hat dein Augenlicht,
dem sonst kein Licht nicht gleichet,
so schändlich zugericht'?**

De soldaten van de prefect namen Jezus mee naar het pretorium en verzamelden de hele cohort om hem heen. Ze kleedden hem uit en deden hem een scharlakenrode mantel om, ze vlochten een kroon van doorntakken en zetten die op zijn hoofd. Ze gaven hem een rietstok in zijn rechterhand en vielen voor hem op de knieën. Spottend zeiden ze:

‘Gegroet, koning van de Joden,’

En ze spuwden op hem, paktten hem de rietstok weer af en sloegen hem tegen het hoofd.

**O hoofd vol bloed en wonden,
bedekt met smaad en hoon,
o hoofd zo wreed geschonden,
uw kroon een doornenkroon,
o hoofd eens schoon en heerlijk
en stralend als de dag,
hoe lijdt gij nu zo deerlijk!
Ik groet U vol ontzag.**

**O hoofd zo hoog verheven,
o goddelijk gelaat,
waar werelden voor beven,
hoe bitter is uw smaad!
Gij, eens in 't licht gedragen,
door engelen omstuwd,
wie heeft U zo geslagen
gelasterd en gespuwd?**

55 Evangelist

Und da sie ihn verspottet hatten, zogen sie ihm den Mantel aus und zogen ihm seine Kleider an und führten ihn hin, daß sie ihn kreuzigten. Und indem sie hinausgingen, funden sie einen Menschen von Kyrene mit Namen Simon; den zwungen sie, daß er ihm sein Kreuz trug.

56 recitatief – bas (i)

Ja freilich will in uns das Fleisch und Blut zum Kreuz gezwungen sein;
Je mehr es unsrer Seele gut,
je herber geht es ein.

57 aria – bas, viola da gamba (i)

Komm, süßes Kreuz, so will ich sagen,
mein Jesu, gib es immer her!
Wird mir mein Leiden einst zu schwer,
so hilfst du mir es selber tragen.

58a Evangelist

Und da sie an die Stätte kamen mit Namen Golgatha, das ist verdeutschet Schädelstätt, gaben sie ihm Essig zu trinken mit Gallen vermischt; und da er's schmeckte, wollte er's nicht trinken. Da sie ihn aber gekreuziget hatten, teilten sie seine Kleider und warfen das Los darum, auf daß erfüllet würde, das gesagt ist durch den Propheten: 'Sie haben meine Kleider unter sich geteilet, und über mein Gewand haben sie das Los geworfen.' Und sie saßen allda und hüteten sein. Und oben zu seinen Häupten hefteten sie die Ursach seines Todes beschrieben, nämlich: 'Dies ist Jesus, der Jüden König.' Und da wurden zween Mörder mit ihm gekreuziget, einer zur Rechten und einer zur Linken. Die aber vorübergingen, lästerten ihn und schüttelten ihre Köpfe und sprachen:

Nadat ze hem zo hadden bespot, trokken ze hem de mantel uit, deden hem zijn kleren weer aan en leidden hem weg om hem te kruisigen.

Bij het verlaten van het pretorium troffen ze een man uit Cyrene die Simon heette, en hem dwongen ze het kruis te dragen.

Ja zeker ook in ons wil vlees en bloed tot kruisdragen gedwongen worden; hoe harder de last van 't kruis des te heilzamer de zegen voor de ziel.

Kom, o edel kruis, dat wil ik vragen, mijn Jesu, geef het mij voor immer! Wordt eens mijn lijden mij te zwaar, sta mij dan bij het zelf te dragen.

Zo kwamen ze bij de plek die Golgota genoemd wordt, wat 'schedelplaats' betekent. Ze gaven Jezus met gal vermengde wijn, maar toen hij die geproefd had, weigerde hij ervan te drinken. Nadat ze hem gekruisigd hadden, verdeelden ze zijn kleren onder elkaar door erom te dobbelen. Zo ging in vervulling wat de Schrift zegt: 'Ze verdeelden mijn kleren onder elkaar en wierpen het lot om mijn mantel.' En ze bleven daar zitten om hem te bewaken.

Boven zijn hoofd bevestigden ze de aanklacht, die luidde:

'Dit is Jezus, de koning van de Joden.'

Daarna werden er naast hem twee misdadigers gekruisigd, de een rechts van hem, de ander links. De voorbijgangers keken hoofdschuddend toe en dreven de spot met hem:

58b koor (i, ii)

Der du den Tempel Gottes zerbrichst und
bauest ihn in dreien Tagen, hilf dir selber!
Bist du Gottes Sohn, so steig herab vom
Kreuz!

59c Evangelist

Desgleichen auch die Hohenpriester
spotteten sein samt den Schriftgelehrten
und Ältesten und sprachen:

59d koor (i, ii)

Andern hat er geholpen und kann sich
selber nicht helfen. Ist er der König
Israel, so steige er nun vom Kreuz,
so wollen wir ihm glauben. Er hat Gott
vertrauet, der erlöse ihn nun, lüsted's ihn;
denn er hat gesagt:
Ich bin Gottes Sohn.

59e Evangelist

Desgleichen schmäheten ihn auch die
Mörder, die mit ihm gekruisiget waren.

59 recitatief – alt (i)

Ach Golgatha, unselges Golgatha! Der Herr
der Herrlichkeit muß schimpflich hier verder-
ben, der Segen und das Heil der Welt wird
als ein Fluch ans Kreuz gestellt. Der Schöpfer
Himmels und der Erden soll Erd und Luft ent-
zogen werden. Die Unschuld muß hier schuldig
sterben, das gehet meiner Seele nah; Ach
Golgatha, unselges Golgatha!

Jij was toch de man die de tempel kon
afbreken en in drie dagen weer opbouwen?
Als je de Zoon van God bent, red jezelf dan
maar en kom van dat kruis af!

Ook de hogepriesters, de schriftgeleerden
en de oudsten maakten zulke spottende
opmerkingen:

‘Anderen heeft hij gered, maar zichzelf redden
kan hij niet. Hij is toch koning van Israël, laat
hij dan nu van het kruis afkomen, dan zullen
we in hem geloven. Hij heeft zijn vertrouwen
in God gesteld, laat die hem nu dan redden,
als hij hem tenminste goedgezind is. Hij heeft
immers gezegd: “Ik ben de Zoon van God.” ’

Precies zo beschimpten hem de misdadigers
die samen met hem gekruisigd waren.

Ach, Golgatha, onzalig Golgatha! De heer
der heerlijkheid moet hier onteerd ten onder
gaan, ‘s werelds heil en zegen wordt als een
vloek aan het kruis gehecht. De schepper van
hemel en van aarde wordt aarde en hemelen
ontnomen. Onschuld moet hier schuldig
sterven, dat raakt mijn ziel oneindig diep.
Ach, Golgatha, onzalig Golgatha!

60 aria – alt, 2 hobo da caccia's (i) en koor (ii)

Sehet, Jesus hat die Hand,
uns zu fassen, ausgespannt,
Kommt! –
Wohin? –
in Jesu Armen
sucht Erlösung, nehmt Erbarmen,
Suchet! –
Wo? –
in Jesu Armen.
Lebet, sterbet, ruhet hier,
ihr verlass'nen Küchlein ihr,
Bleibet –
Wo? –
in Jesu Armen.

61a Evangelist

Und von der sechsten Stunde an war eine
Finsternis über das ganze Land bis zu der
neunten Stunde. Und um die neunte Stunde
schrie Jesus laut und sprach:

Jezus

Eli, Eli, lama asabthani?

Evangelist

Das ist: Mein Gott, mein Gott,
warum hast du mich verlassen?
Etliche aber, die da stunden, da sie das
höreten, sprachen sie:

61b koor (i)

Der rufet dem Elias!

61c Evangelist

Und bald lief einer unter ihnen, nahm einen
Schwamm und füllte ihn mit Essig und
steckte ihn auf ein Rohr und tränkete ihn.
Die andern aber sprachen:

61d koor (ii)

Halt! laß sehen, ob Elias komme
und ihm helfe!

Zie, Jezus heeft zijn handen
naar ons uitgestrekt,
Komt!

Waarheen?

in Jezus' armen
zoekt verlossing, vindt erbarmen,
Zoekt!

Waar?

in Jezus' armen.

Leven, sterven, hier is rust,
verweesde kuikentjes, blijf maar hier.
Blijf

Waar?

in Jezus' armen.

Rond het middaguur viel er duisternis over
het hele land, die drie uur aanhield. Aan het
einde daarvan, in het negende uur, gaf Jezus
een schreeuw en riep luid:

‘Eli, Eli, lema sabachtani?’

Dat wil zeggen: ‘Mijn God, mijn God,
waarom hebt u mij verlaten?’
Toen de omstanders dat hoorden,
zeiden enkelen van hen:

‘Hij roept om Elia!’

Meteen kwam er uit hun midden iemand
toegesnelde die een spons pakte en in zure
wijn doopte. Hij stak de spons op een stok
en probeerde hem te laten drinken.
De anderen zeiden:

‘Niet doen, laten we eens kijken of Elia hem
komt redden.’

61e Evangelist

Aber Jesus schrie abermal laut und verschied.

62 koraal

**Wenn ich einmal soll scheiden,
so scheid nicht von mir,
wenn ich den Tod soll leiden,
so tritt du denn herfür!
Wenn mir am allerbängsten
wird um das Herze sein,
so rei mich aus den Ängsten
kraft deiner Angst und Pein!**

63a Evangelist

Und siehe da, der Vorhang im Tempel zerriß in zwei Stück von oben an bis unten aus. Und die Felsen zerrissen, und die Erde erbebete, und die Gräber täten sich auf, und stunden auf viel Leiber der Heiligen, die da schliefen, und gingen aus den Gräbern nach seiner Auferstehung und kamen in die heilige Stadt und erschienen vielen. Aber der Hauptmann und die bei ihm waren und bewahrenen Jesum, da sie sahen das Erdbeben und was da geschah, erschranken sie sehr und sprachen:

63b koor (i, ii)

Wahrlich, dieser ist Gottes Sohn gewesen.

Nog eens schreeuwde Jezus het uit, toen gaf hij de geest.

**Wanneer ik eens moet heengaan
ga Gij niet van mij heen,
laat mij dan niet alleen gaan
niet in de dood alleen.
Wees in mijn laatste lijden,
mijn doodsangst, mij nabij.
O God, sta mij terzijde,
die lijdt en sterft voor mij.**

Op dat moment scheurde in de tempel het voorhangsel van boven tot onder in tweeën, en de aarde beefde en de rotsen spleten. De graven werden geopend en de lichamen van veel gestorven heiligen werden tot leven gewekt; na Jezus' opstanding kwamen ze uit de graven, gingen de heilige stad binnen en maakten zich bekend aan een groot aantal mensen. Toen de centurio en degenen die met hem Jezus bewaakten de aardbeving voelden en merkten wat er gebeurde, werden ze door een hevige angst overvallen en zeiden:

‘Hij was werkelijk Gods Zoon.’

63c Evangelist

Und es waren viel Weiber da, die von ferne zusahen, die da waren nachgefolget aus Galiläa und hatten ihm gedienet, unter welchen war Maria Magdalena und Maria, die Mutter Jacobi und Joses, und die Mutter der Kinder Zebedäi. Am Abend aber kam ein reicher Mann von Arimathia, der hieß Joseph, welcher auch ein Jünger Jesu war, der ging zu Pilato und bat ihn um den Leichnam Jesu. Da befahl Pilatus, man sollte ihm ihn geben.

64 recitatief – bas (i)

Am Abend, da es kühle war, ward Adams Fallen offenbar; Am Abend drücket ihn der Heiland nieder. Am Abend kam die Taube wieder und trug ein Ölblatt in dem Munde. O schöne Zeit! O Abendstunde! Der Friedensschluß ist nun mit Gott gemacht, denn Jesus hat sein Kreuz vollbracht. Sein Leichnam kömmt zur Ruh, ach! liebe Seele, bitte du, geh, lasse dir den toten Jesum schenken, o heilsames, o köstlichs Angedenken!

65 aria – bas (i)

Mache dich, mein Herze, rein,
ich will Jesum selbst begraben.
Denn er soll nunmehr in mir
für und für
seine süße Ruhe haben.
Welt, geh aus, la Jesum ein!

Vele vrouwen, die Jezus vanuit Galilea gevolgd waren om voor hem te zorgen, stonden van een afstand toe te kijken. Onder hen bevonden zich Maria uit Magdala, Maria de moeder van Jakobus en Josef, en de moeder van de zonen van Zebedeüs. Toen de avond gevallen was, arriveerde er een rijke man die uit Arimatea afkomstig was. Hij heette Josef en was ook een leerling van Jezus geworden. Hij meldde zich bij Pilatus en vroeg hem om het lichaam van Jezus. Hierop gaf Pilatus bevel het aan hem af te staan.

In de koelte van de avondwind kwam Adams val aan 't licht. In de avond maakt de Heiland deze ongedaan. In de avond kwam de duif weerom met in zijn snavel een olijvenblad. O tijd zo schoon! O avonduur! De vrede met God is nu hersteld, want Jezus heeft zijn kruis volbracht. Zijn lichaam komt tot rust, ach, mijn ziel, kom! ga, ontvang de dode Jezus ten geschenke, o heilzame, o kostbare gedachtenis!

Mijn hart, reinig u,
in mij zal Jezus zijn begraven.
Want van nu af aan
zal Hij bij mij voor eeuwig
en in vrede rusten.
Wereld, ga uit van mij, laat Jezus binnen!

66a Evangelist

Und Joseph nahm den Leib und wickelte ihn in ein rein Leinwand und legte ihn in sein eigen neu Grab, welches er hatte lassen in einen Fels hauen, und wälzete einen großen Stein vor die Tür des Grabes und ging davon. Es war aber allda Maria Magdalena und die andere Maria, die satzten sich gegen das Grab. Des andern Tages, der da folget nach dem Rüsttage, kamen die Hohenpriester und Pharisäer sämtlich zu Pilato und sprachen:

66b koor (i, ii)

Herr, wir haben gedacht, daß dieser Verführer sprach, da er noch lebete: Ich will nach dreien Tagen wieder auferstehen. Darum befiehl, daß man das Grab verwahre bis an den dritten Tag, auf daß nicht seine Jünger kommen und stehlen ihn und sagen zu dem Volk: Er ist auferstanden von den Toten, und werde der letzte Betrug ärger denn der erste!

66c Evangelist

Pilatus sprach zu ihnen:

Pilatus

Da habt ihr die Hüter; gehet hin und verwahret's, wie ihr's wisset!

Evangelist

Sie gingen hin und verwahreten das Grab mit Hüttern und versiegelten den Stein.

Josef nam het lichaam mee, wikkelde het in zuiver linnen en legde het in het nieuwe rotsgraf dat hij voor zichzelf had laten uithouwen. Toen rolde hij een grote steen voor de ingang van het graf en vertrok. Maria uit Magdala en de andere Maria bleven achter, ze waren tegenover het graf gaan zitten. De volgende dag, dus na de voorbereidingsdag, gingen de hogepriesters en de Farizeeën samen naar Pilatus. Ze zeiden tegen hem:

‘Heer, het schoot ons te binnen dat die bedrieger, toen hij nog leefde, gezegd heeft: “Na drie dagen zal ik uit de dood opstaan.” Geeft u alstublieft bevel om het graf tot de derde dag te bewaken, anders komen zijn leerlingen hem heimelijk weghalen en zullen ze tegen het volk zeggen: “Hij is opgestaan uit de dood,” en die laatste leugen zal nog erger zijn dan de eerste.’

Pilatus antwoordde:

‘U kunt bewaking krijgen. Ga nu en regel het zo goed als u kunt.’

Ze gingen erheen en beveiligden het graf door het te verzegelen en er bewakers voor te zetten.

67 recitatief – sopraan, alt, tenor, bas (i) en koor (ii)

Nun ist der Herr zur Ruh gebracht.

Mein Jesu, gute Nacht!

Die Müh ist aus, die unsre Sünden ihm gemacht.

Mein Jesu, gute Nacht!

O selige Gebeine, seht, wie ich euch mit Buß und Reu beweine, daß euch mein Fall in solche Not gebracht!

Mein Jesu, gute Nacht!

Habt lebenslang vor euer Leiden tausend Dank, daß ihr mein Seelenheil so wert geacht’.

Mein Jesu, gute Nacht!

68 koor (i, ii)

Wir setzen uns mit Tränen nieder und rufen dir im Grabe zu:

Ruhe sanfte, sanfte ruh!

Ruht, ihr ausgesognen Glieder!

Ruhet sanfte, ruhet wohl!

Euer Grab und Leichenstein

soll dem ängstlichen Gewissen

ein bequemes Ruhkissen

und der Seelen Ruhstatt sein.

Höchst vergnügt schlummern da die Augen ein.

Nu is de Heer tot rust gebracht.

Mijn Jezus, goede nacht!

Voorbij is het lijden door onze zonden Hem aangedaan.

Mijn Jezus, goede nacht!

O edel lichaam, zie mijn tranen, teken van boete en berouw, dat mijn val in zulk groot lijden U heeft gebracht!

Mijn Jezus, goede nacht!

Mijn leven lang zij U mijn dank duizendvoud, dat gij mijn leven van zulk een waarde hebt geacht.

Mijn Jezus, goede nacht!

Treurend zitten wij terneer geslagen

en wenden ons tot U in ‘t graf:

rust nu zacht, rust in vrede!

Rust, moegestreden leden!

Rust nu zacht, rust in vrede!

Uw graf en steen

zullen voor ‘t angstige geweten

een veilige rustplaats heten

waar de ziel geborgen is.

Geheel in vrede zullen wij daar sterven.

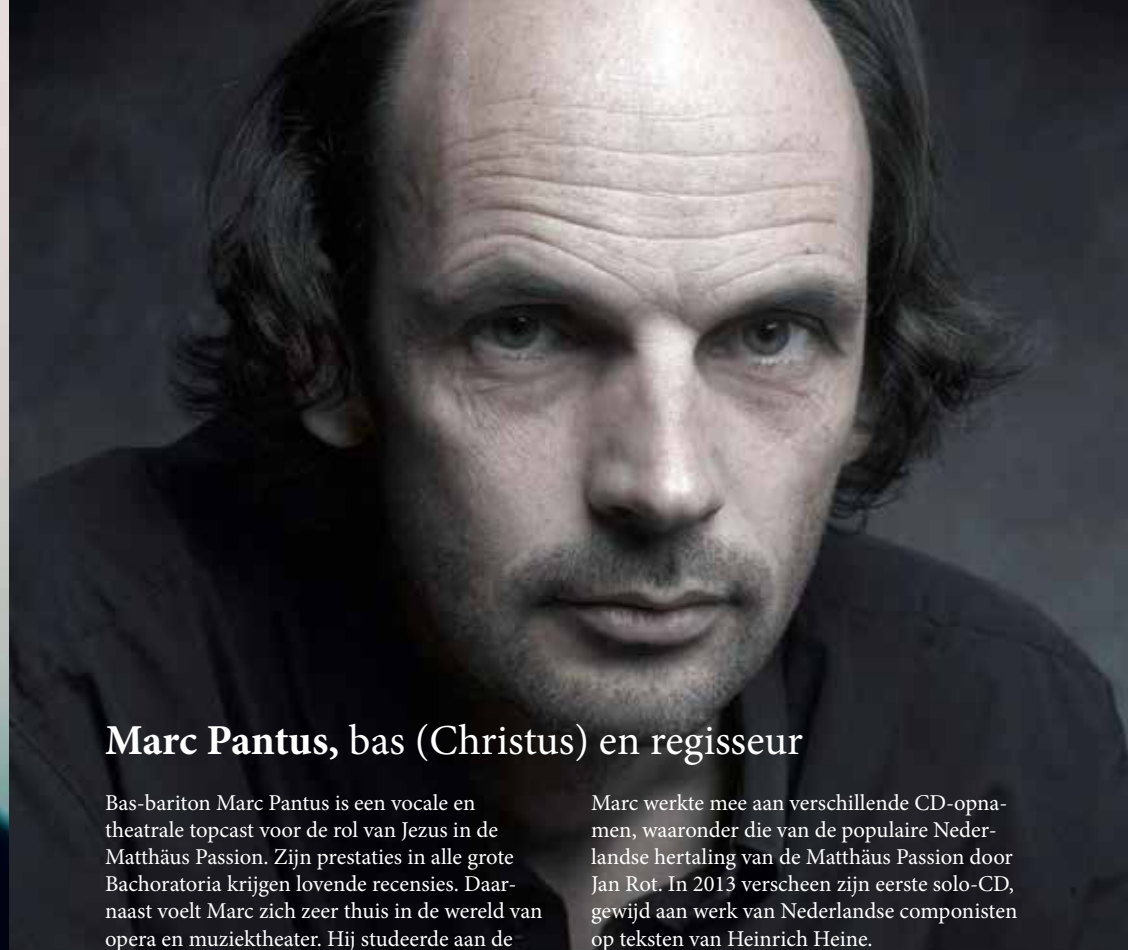
Solisten

Robert Buckland tenor (Evangelist)

De tenor Robert Buckland begon zijn muzikale scholing als koorzanger bij de Regensburger Domspatzen. Hij rondde zijn studie zang aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag, waar hij bij Barbara Peason en Diano Forlano studeerde, met onderscheiding af. Aan datzelfde conservatorium volgde hij lessen Oude Muziek van Peter Kooij, Michael Chance, Marius van Altena en Jill Feldman. In het seizoen 2008/09 was Robert lid van de 'Operastudio Nederland'. Al tijdens zijn zangstudie trad Robert regelmatig op met topensembles zoals het Huelgas Ensemble, het Collegium Vocale Gent en de Nederlandse Bachvereniging. Hij is verder verbonden aan het solistenensemble Vox Luminis. Als solist vertolkt Robert regelmatig zowel de evangelistenrol als aria's uit J.S. Bachs Passies en Weihnachtsoratorium. Ook

soleerde hij in oratoria van onder anderen Mendelssohn, Keiser, Stradella, Monteverdi en Telemann, was hij solist in verschillende missen van Haydn, Schubert, Carissimi en Mozart; in cantates van de verschillende leden van de Bachfamilie, en van Fasch, Telemann en Händel. In diverse opera's vertolkte hij rollen zoals in *Acis and Galathea* (Acis), *Siroe* (Arasse) en *Lotario* (Berengario) van Händel, *Dido en Aeneas* (Aeneas), *King Arthur* en *The Fairy Queen* (Phoebus, Autumn) van Purcell en Haydns *Philemon und Baucis* (Philemon). Hij werkte samen met orkesten als het Concerto Köln, Les Muffattis, Combattimento Consort Amsterdam en Les Agremens en met dirigenten als Frieder Bernius, Jos van Veldhoven, Jan Willem de Vriend, Guy van Waas, Peter van Heyghen en Joshua Rifkin.

Marc Pantus, bas (Christus) en regisseur

Bas-bariton Marc Pantus is een vocale en theatrale topcast voor de rol van Jezus in de *Matthäus Passion*. Zijn prestaties in alle grote Bachoratoria krijgen lovende recensies. Daarnaast voelt Marc zich zeer thuis in de wereld van opera en muziektheater. Hij studeerde aan de conservatoria van Utrecht en Den Haag bij Udo Reinemann en Meinard Kraak, en aan het Steans Institute for Young Artists in Chicago, waar hij les had van onder andere Thomas Allen, Christa Ludwig, Barbara Bonney, Elisabeth Söderström en Roger Vignoles. Margreet Honig staat hem tegenwoordig bij in zijn vocale ontwikkeling. Hij trad op met onder andere het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het Residentie Orkest, Het Nederlands Kamerorkest, het ASKO/Schoenberg Ensemble, het Noord-Nederlands Orkest, de Nederlandse Bachvereniging, The Royal Philharmonic Orchestra en de Bochumer Symphoniker, onder leiding van dirigenten als Edo de Waart, Kenneth Montgomery, Reinbert de Leeuw, Paul McCreech en Jos van Veldhoven. Als operazanger was Marc actief in uiteenlopende rollen, van Telemanns *Pimpinone* bij het Combattimento Consort tot de familieopera *Reimsreisje* bij De Nationale Opera.

Marc werkte mee aan verschillende CD-opnamen, waaronder die van de populaire Nederlandse hertaling van de *Matthäus Passion* door Jan Rot. In 2013 verscheen zijn eerste solo-CD, gewijd aan werk van Nederlandse componisten op teksten van Heinrich Heine. Ook als regisseur en vormgever is Marc actief. Voor Stichting de Dorpsbruiloft en Cappella Amsterdam maakte hij *Svadebka!* met op het programma *Les Noces* en *Histoire du Soldat* van Strawinsky. Met zijn eigen operagezelschap *i piccoli holandes* bracht Marc een serie zeer succesvolle komische barokopera's ten gehore, zoals *Terremoto*, *Farfalla* en *Lirone* van Francesco Conti, en maakte hij twee opera's rond de figuur van Don Quichot. Voor de Magische Muziekfabriek met de Radio Kamer Philharmonie zong en regisseerde hij de opera *El Retablo de Maese Pedro* van Manuel de Falla. Voor het herenensemble *Frommermann* maakte hij de in de pers geroemde ode aan Schubert, *Frommer-Franz*. Marc Pantus werkte als regisseur eerder samen met het Luthers Bachensemble, in een encensering van de wereldlijke cantaten van Johann Sebastian Bach.

A photograph of Sara Jäggi, a soprano, sitting on a stone ledge. She is wearing a black dress with a blue shawl draped over her shoulders. She is smiling and holding a pair of glasses.

Sara Jäggi, sopraan

De Zwitserse sopraan Sara Jäggi begon haar muzikale opleiding als pianiste bij Tomasz Herbut aan het Konservatorium für Musik und Theater te Bern. Aansluitend studeerde zij Klassieke Zang aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Rita Dams, Jill Feldman en Michael Chance. Op dit moment wordt zij begeleid door de Nederlandse stemcoach Ronald Klekamp.

Sara Jäggi's professionele activiteiten zijn uiteenlopend. Zij treedt op als soliste in opera's, oratoria, kamermuziek en uitvoeringen op het gebied van hedendaagse improvisatie. Regelmatig wordt Sara uitgenodigd door ensembles zoals het Collegium Vocale Gent (onder leiding van Philippe

Herreweghe), het Berner Kammerchor (onder Jörg Ritter) en het Capricornus Ensemble Basel (onder Peter Barczi). Veelzijdig is zij te horen op Europese festivals zoals het Festival Oude Muziek Utrecht, het Musikfest Bremen en het Festival van Vlaanderen Brugge. Verder is zij medeoprichtster van het gerenommeerde Belgische solistenensemble Vox Luminis, dat geprezen wordt om zijn bijzondere mix van individuele stemmen van hoge kwaliteit, verfijnde afstemming en helderheid in klank. De CD-opnamen van Vox Luminis worden stevast enthousiast ontvangen en internationaal genomineerd voor diverse prestigieuze prijzen.

A portrait of Agnes van Laar, a soprano, smiling. She has long blonde hair and is wearing a red velvet top over a black dress. Her arms are crossed.

Agnes van Laar, sopraan

Sopraan Agnes van Laar (1992) startte haar vocale ontwikkeling bij Karin van der Poel aan het Utrechts Conservatorium. Zij vervolgde haar zangstudie aan het Prins Claus Conservatorium bij Hanneke de Wit, waar ze tot op heden studeert. Daarnaast ontving Agnes masterclasses van onder anderen Margreet Honig, Paul Triepels en Nico van der Meel. Voor deelname aan een masterclass-serie van oude-muziekspecialist Xenia Meijer, werd Agnes een beurs toegekend. Als solist is ze verschillende malen te horen geweest in cantates en oratoria van J.S.Bach. Ook trad ze solistisch op in latere werken, waaronder de Messa di Gloria van Puccini, de Petite Messe Solennelle van Rossini, de Misa Tango van Palmeri en het Stabat Mater van Jenkins. Als ensemblezanger is Agnes actief in vocaal ensemble Consensus Vocalis onder leiding van Klaas Stok. Tevens was Agnes vorig seizoen koorlid bij de Nederlandse Reisopera in de productie Orphée et Eurydice. Dit seizoen zal Agnes onder meer solistisch te horen zijn in de Johannes Passion van J.S.Bach en – in samenwerking met het Gelders Orkest - in de Elias van Mendelssohn.

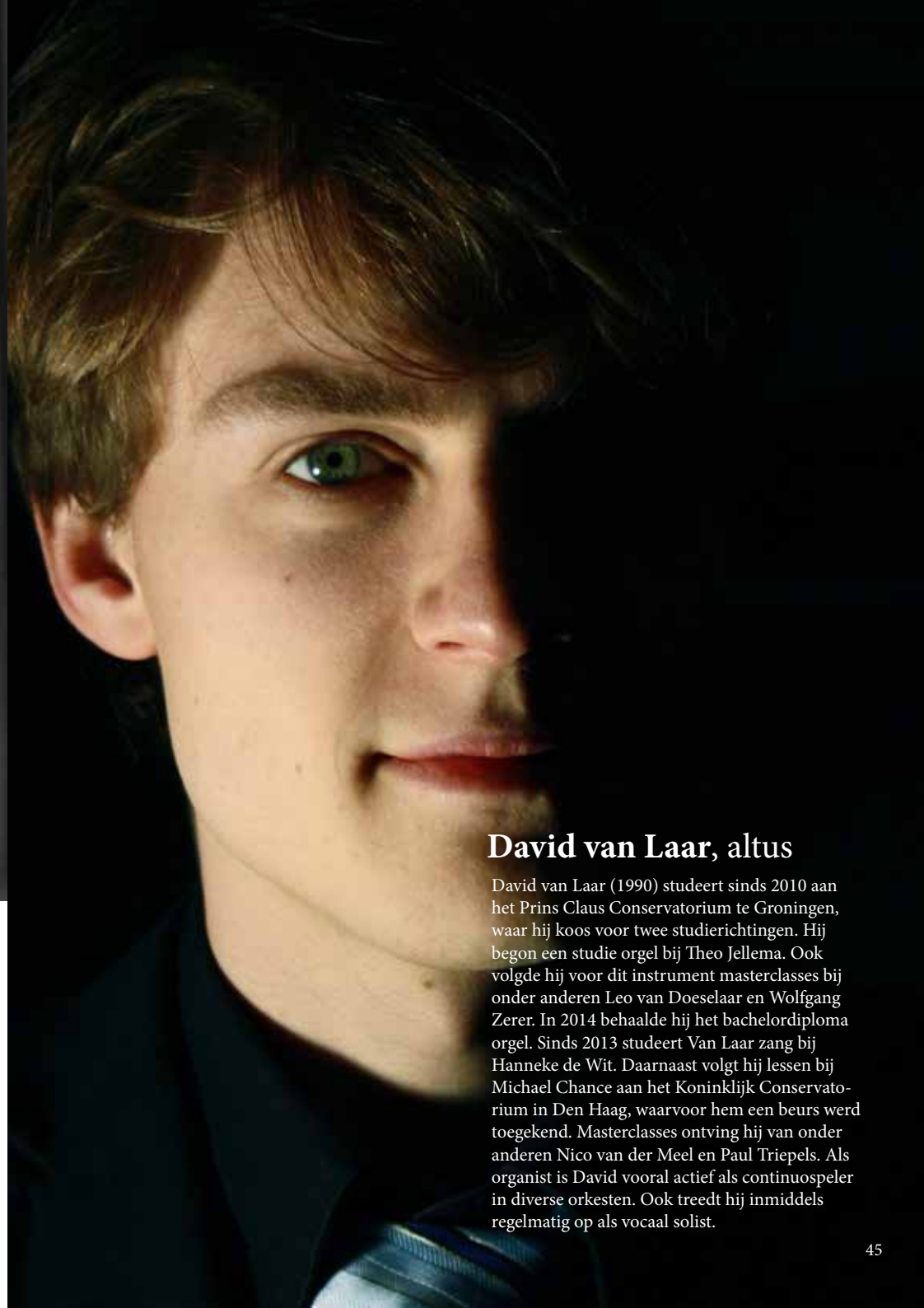

Robert Kuizenga, altus

Robert Kuizenga (1984) is begonnen als jongenssopraan bij het Roder jongenskoor onder leiding van Bouwe Dijkstra. Als hoofdsolist van het Roder jongenskoor mocht hij onder anderen de 'Angel' partij uit het oratorium Jephtha (Händel) voor zijn rekening nemen onder leiding van Paul McCreech. Na zijn stembreuk heeft Robert als countertenor les gehad van Jan Zwerver en van Eugenie Ditewig op het conservatorium van Utrecht. De afgelopen jaren heeft Robert lessen gevolgd bij Pierre Mak en Michael Chance. Op dit moment wordt hij gecoacht door Maarten Engeltjes. Als solist trad hij veelvuldig op in

uitvoeringen van oratoria, passies en cantates. Hierbij heeft hij mogen zingen onder leiding van onder anderen Ton Koopman, Jos van Veldhoven en Peter Dijkstra. Onlangs won Robert de jury- en publieksprijs van het concours 'In de ban van de Hohe Messe' waardoor hij onder anderen masterclasses volgde bij Johanneke Zomer. Daarnaast is Robert regelmatig actief als koorzanger. Robert maakte vijftien jaar deel uit van de kernbezetting van het Vocaal Ensemble The Gents en zong bij verschillende professionele ensembles. Verder is Robert als manueeltherapeut werkzaam in Amsterdam.

David van Laar, altus

David van Laar (1990) studeert sinds 2010 aan het Prins Claus Conservatorium te Groningen, waar hij koos voor twee studierichtingen. Hij begon een studie orgel bij Theo Jellema. Ook volgde hij voor dit instrument masterclasses bij onder anderen Leo van Doeselaar en Wolfgang Zerer. In 2014 behaalde hij het bachelordiploma orgel. Sinds 2013 studeert Van Laar zang bij Hanneke de Wit. Daarnaast volgt hij lessen bij Michael Chance aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, waarvoor hem een beurs werd toegekend. Masterclasses ontving hij van onder anderen Nico van der Meel en Paul Triepels. Als organist is David vooral actief als continuospeler in diverse orkesten. Ook treedt hij inmiddels regelmatig op als vocaal solist.

Eske Tibben, alt

Alt/mezzosopraan Inger Eske Tibben begon met de opleiding tot Docent Muziek aan het Prins Claus Conservatorium Groningen, met als eerste instrument klassiek piano. Tijdens haar opleiding ontdekte ze haar grote passie voor klassieke zang. Ze besloot van studie te wisselen, aangemoedigd door docente Hanneke de Wit.

In 2015 heeft Eske haar Bachelor Klassieke Zang glansrijk afgerond. De laatste jaren heeft zij zich ontwikkeld tot een veelgevraagd soliste, geliefd om haar bijzondere, warme timbre. Zo zong ze bijvoorbeeld het Weihnachtsoratorium en de Johannes Passion van J.S. Bach, de Paulus en Elias van Mendelssohn en de Messiah van Händel. Zij zingt naast oratorium ook graag operarepertoire en beweegt zich soepel binnen de diverse stijlperiodes. Als ensemblezangeres heeft zij zich bewezen tijdens projecten van onder

andere Meesters & Gezellen (onder leiding van Kaspars Putņins), Consensus Vocalis (onder Klaas Stok) en het Bachkoor Holland (onder Gijs Leenaars). Bij de Nederlandse Reisopera zong zij in 2015 mee in het operakoor tijdens de producties Madama Butterfly en Orphée (opera van het jaar 2015). Eske volgde lessen bij Hanneke de Wit, Marion van den Akker, Marcel Boone en Sinan Vural. Masterclasses kreeg zij van onder anderen Johannette Zomer, Pierre Mak, Valérie Guilloit, Margreet Honig, Nico van der Meel en Paul Triepels. De komende maand zal zij nog te horen zijn in de ensembles van het Bachkoor Holland en Consensus Vocalis tijdens de Matthäus Passion. Daarna legt zij zich toe op onder andere de Altrapodie van Brahms en de opera Antigona van Tommaso Traetta in een productie met Opera Trionfo van regisseur Floris Visser.

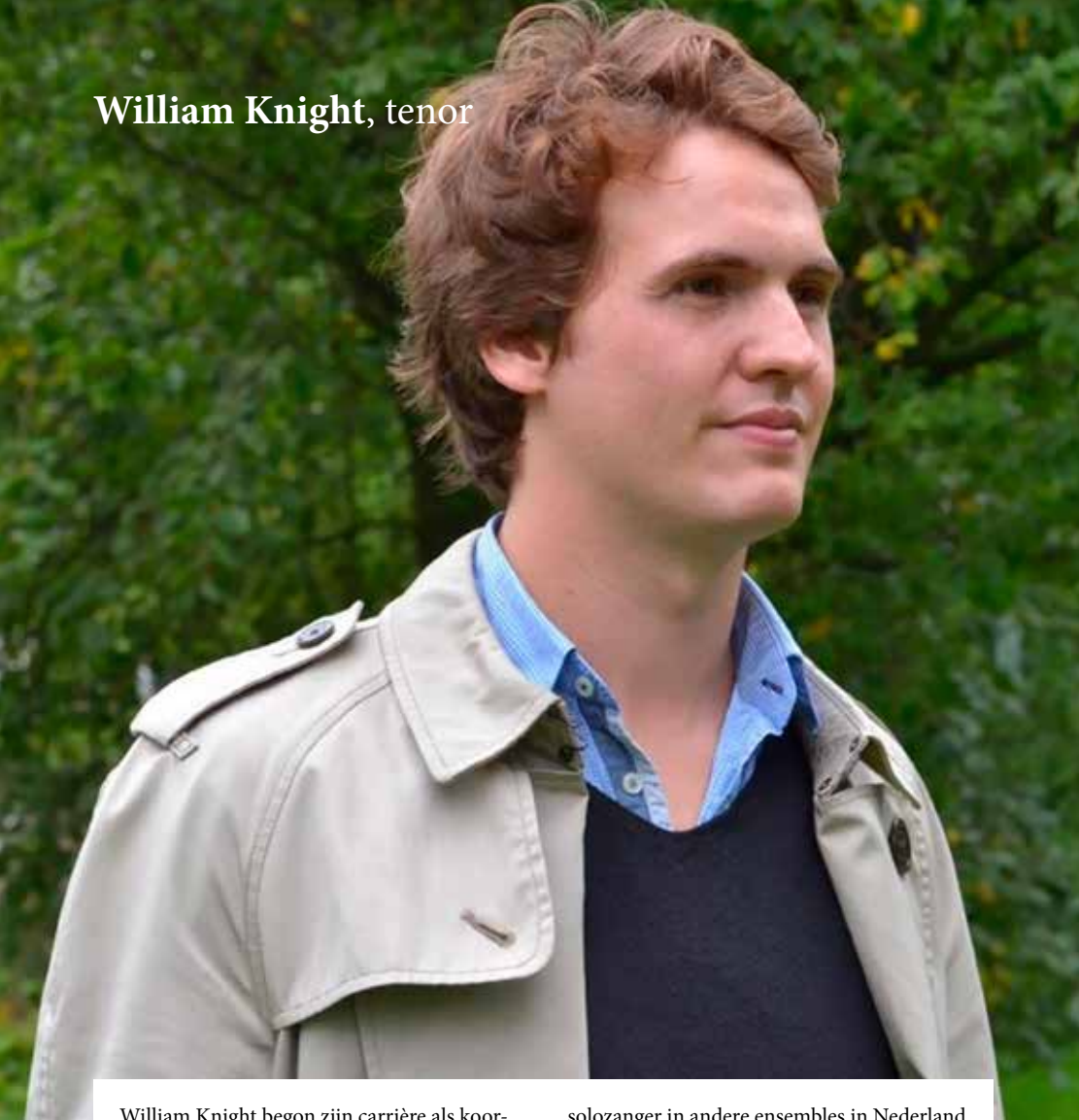
József Csapó, tenor

De Hongaarse tenor József Csapó studeerde zang en directie aan de universiteit van Pécs, en rondde naast deze twee studies ook een opleiding tot muziekdocent af. In 1996 was hij de eerste countertenor ooit die in Hongarije afstudeerde. Hij volgde masterclasses bij Ashley Stafford en Alistair Thompson. Sinds 2002 is hij werkzaam als tenor en countertenor, zijn eerste rol was in een uitvoering van Händels Orlando bij de Budapest Chamber

Opera in 2001. Hij volgde zijn zangopleiding bij Gabriella Jani en studeert momenteel bij Éva Lax. Hoewel hij zich in alle perioden en genres thuis voelt, vormen de Barok-oratoria het fundament onder zijn werk. Als solist in het UniCum Laude Ensemble trad József veelvuldig internationaal op. Naast solist is hij ook lid van de vaste bezetting van het Hongaars Nationaal Koor.

William Knight, tenor

William Knight begon zijn carrière als koor-knaap van Saint Paul's Cathedral in Londen. Hij studeerde muziek aan de University of York, waar hij tenorzanger was bij de kathedraal van York. Op dit moment is hij freelance zanger in Europa. William werd kernlid van het Nederlands Kamerkoor in 2015. Ook zingt hij regelmatig met andere ensembles zoals het Collegium Vocale Gent, Cappella Amsterdam, het Groot Omroepkoor, Egidius, de BBC Singers en The Sixteen. In deze groepen treedt hij zowel als solo- en als koorlid op. Ook is hij zeer actief als

solozanger in andere ensembles in Nederland. In de operawereld heeft William gezongen bij de Nationale Opera, het koor van Glyndebourgh, het koor van Opera Holland Park en Grange Park Opera. William heeft verder veel plezier in componeren; zijn werk is uitgevoerd door het Nederlands Kamerkoor en verschillende andere Nederlandse koren en ensembles. Op stapel staan verbintenissen als solotenor voor het Nederlands Kamerkoor in Händels opera *Israel in Egypt* en een opname van een nieuwe opera van Michel van der Aa.

David Greco, bas

David Greco heeft zich in Australië en Europa een naam verworven op het gebied van oratorium en opera. Hij trad voor het eerst solistisch op tijdens de Australische tournee van Dame Emma Kirkby. Zijn operadebuut maakte hij in Sydney met de rol van Papageno in *Die Zauberflöte* en kort erna zong hij de rol van Perichaud in *La Rondine* met het Sydney Symphony Orchestra in 2006, onder dirigent Gianluigi Gelmetti. David had een contract bij Opera Australia van 2007-2008. Hij zong regelmatig bij het Australische barokoperagezelschap Pinchgut Opera, in onder meer producties van *Dardanus* (Rameau), *David et Jonathan* (Charpentier), *L'Orfeo* (Monteverdi) en *Idomeneo* (Mozart). Hij maakte zijn Italiaanse debuut in het Teatro Comunale di Modena in Händels *Agrippina* met de rol van Pallante. Een jaar later maakte hij zijn debuut bij het Festival d'Aix-en-Provence, Frankrijk, in *Alceste*, met de rol van Oracle, met het Freiburger Barockorchester, onder Ivor Bolton. In 2009 verhuisde David naar Nederland om op het Koninklijk Conservatorium zijn studie te vervolgen bij Diane Forlano, de bas Peter Kooij en counter-tenor Michael Chance. In Nederland gaf hij concerten met Bachexpert Ton Koopman en het Amsterdam Baroque Orchestra in ver-

schillende projecten, waaronder een tournee door Italië en Frankrijk met Bachs *Johannes Passion* en Monteverdi's *Verspri della Beata Vergine*. Zijn debuut in het Koninklijk Concertgebouw in Amsterdam maakte hij met een recital van madrigalen van Monteverdi met het Nederlandse ensemble *Le Nuove Musiche*. Hij werkte regelmatig als solist bij veel Nederlandse, Belgische en Duitse ensembles, waaronder het Luthers Bach Ensemble, Het Nieuwe Bach Ensemble, Continuo Rotterdam, de Nieuwe Philharmonie Utrecht en de Nederlandse Bachvereniging. David woonde de afgelopen twee jaar in London, waar hij als bas zong in het koor van Westminster Abbey. Hij trad op op het Glyndebourne Festival in *The Fairy Queen* (Purcell) onder Laurence Cummings en werd uitgenodigd voor een concert tour van de *Messiah* door het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk met The Academy of Ancient Music onder leiding van Richard Egaar. Recente engagementen waren onder meer het Festival d'Aix-en-Provence met het Freiburg Barockorchester met concerten in Zwitserland, Duitsland en Nederland. Davids eerste Naxos-opname verscheen in 2014 met ariës van de Nieuw Zeelandse componist Jack Body.

Henk Timmerman, bas

De bas-bariton Henk Timmerman is al vanaf zijn kinderjaren actief in de zangwereld. In het Sallands Bachkoor onder leiding van Klaziene van der Vinne kwam hij in aanraking met de wereld van de klassieke koormuziek. Na een aantal jaren ontstond de behoefte om zijn stem te scholen, waarna hij begon met het volgen van privé-zanglessen. Sinds 2001 volgt hij lessen bij Luuk Tuinder. Hij treedt regelmatig op als solist en op zijn repertoire staan inmiddels verschillende grote werken, waaronder oratoria van Händel,

cantates en passies van Bach, de Petite Messe Solennelle van Rossini, Ein Deutsches Requiem van Brahms en de requiems van Fauré en Mozart. Ook nam hij deel aan diverse koorprojecten met onder andere het Roder Jongenskoor en The Gents, Capella Frisiae, het Holland Boys Choir (Bach Cantates Kruidvat) en MUSA. Momenteel is hij vast verbonden aan kamerkoor Dualis en het kleinkoor van het Luthers Bach Ensemble. In het dagelijks leven is hij werkzaam bij het Universitair Medisch Centrum te Groningen.

Joanna Huszcza, aanvoerder orkest I

Joanna Huszcza treedt regelmatig op als solist, orkestleider en kamermusicus op verschillende prestigieuze locaties en festivals. Al vroeg in haar carrière kreeg ze de kans om samen te werken met een aantal van de meest inspirerende persoonlijkheden van de oude muziekwereld. Deze ervaringen hielpen haar om te zoeken naar haar eigen antwoorden en het vinden van haar eigen stijl - vooral wat betreft het vocale aspect van vioolmuziek en de toepassing ervan binnen de instrumentale muziek. Joanna is geboren en getogen in Warschau, maar heeft zich op dit moment gevestigd in Brussel. Ze studeerde intensief met Enrico Gatti aan conservatoria in Den Haag (waar ze haar Master haalde) en Milaan. Direct na haar afstuderen werd Joanna uitgenodigd door de Muziekacademie in Łódź te Polen, om er lessen barokviool te geven. Ze heeft meegewerkt aan verschillende opnames, op verschillende manieren, voor labels zoals Alpha, Glossa, Ramée en Naïve. Sinds augustus 2012 is Joanna concertmeester/aanvoerder van het Luthers Bach Ensemble. Zij speelt op een viool die in 1689 gebouwd werd door Hendrik Jacobs in Amsterdam.

Rie Kimura, aanvoerder orkest II

Rie Kimura is een Japanse barokvioliniste. Ze studeerde barokviool bij Lucy van Dael aan het Conservatorium van Amsterdam, waar zij cum laude afstudeerde. Rie won verschillende prijzen, onder andere bij de Yamanashi Early Music Competition (2008) en bij Oude Muziek-concoursen in Brugge en Amsterdam. In 2010 won zij zowel de eerste prijs als de publieksprijs bij de Premio Bonporti Baroque Violin Competition in Italië. Rie Kimura wordt geprezen om haar krachtige,

expressieve spel waaruit een sterke persoonlijkheid spreekt. Als kamermuziekspecialist is Rie veelgevraagd; ze speelt regelmatig met gezelschappen als the Amsterdam Baroque Orchestra, het Bach Collegium Japan en de Nederlandse Bachvereniging. Met haar eigen ensemble, Fantasticus, maakte Rie twee goed ontvangen opnamen. In 2015 verscheen bij het label Resonus Classics haar eerste solo-opname, met stukken van Tartini en Veracini.

Tymen Jan Bronda (artistieke leiding)

Tymen Jan Bronda kreeg zijn eerste orgelles toen hij zeven jaar was. Na een aantal jaren les te hebben gehad van Piet Wiersma ging hij studeren aan het conservatorium Groningen bij Johan Beeftink en Theo Jellema. Aan het conservatorium van Zwolle behaalde hij zijn diploma kerkmuziek. In 2009 werd zijn orgelstudie bij Reitze Smits aan de Hogeschool voor de kunsten Utrecht voltooid met de titel Master of Music na recitals in de Joriskerk te Amersfoort en in de Onze Lieve Vrouwe-basiliek te Zwolle. Tymen Jan was in september 2011 tien jaar cantor-organist van de Lutherse Gemeente te Groningen. Het afgelopen decennium nam hij in deze kerk het initiatief voor de serie 'Orgel Anders'. Daarnaast heeft hij een belangrijke rol bij de cantates die op de tweede zondag van de maand ten gehore worden gebracht in de Groningse Lutherse Kerk. Als docent kerkmuziek is hij verbonden aan de opleiding kerkmuziek Noord-Nederland die onder auspiciën van het Bureau Kerkmuziek

van de Protestantse Kerk in Nederland plaatsvindt. In 2006 richtte Tymen Jan het Lutherse Bach Ensemble op, dat gespecialiseerd is in de barokke uitvoeringspraktijk. Met het LBE voerde hij naast diverse Bachcantates alle Lutherse Missen van Bach uit. In november 2011 voerde hij ook de Hohe Messe van Bach uit. Als dirigent is hij verder verbonden aan kamerkoor Tiraña uit Groningen. In 2012 nam Tymen Jan het initiatief tot reconstructie van het voormalige Schnitgerorgel (1699/1717) van de Lutherse Kerk in Groningen. Het doel van dit project is om dit instrument in het Luther/Reformatiejaar 2017 in gebruik te nemen. Zo kan de stad weer toonaangevend worden in de muzikale wereld van de barok, met name door de aansluiting bij de recent herleeft belangstelling voor het gebruik van het kerkorgel als centraal continuo-instrument bij (Bach)cantates.

Het Roder Jongenskoor

Het Roder Jongenskoor (1985) is een koor naar Engels voorbeeld, met als repertoire de Anglicaanse koormuziek in breedste zin. Dirigent van het koor is Rintje te Wies, tevens artistiek leider van de Stichting Koorschool Noord Nederland. Het Roder Jongenskoor wordt alom geprezen om de consequente Engelse koorstijl, niet alleen wat betreft grootte en stembezetting, maar ook in de grote aandacht voor de stemkwaliteit van de individuele jongens en jongemannen.

Het Roder Jongenskoor kiest in al zijn facetten voor de muzikale aanpak die bij de Engelse jongenskooren leidt tot hun befaamde hoge uitvoeringsniveau. In de afgelopen jaren hebben de jongens meegewerkt aan velerlei grotere producties voor koor en orkest, zoals uitvoeringen van de Matthäus Passion van Johann Sebastian Bach, het War Requiem, de Saint Nicolas Cantata en de Spring Symphony van Benjamin Britten alsmede de Derde Symfonie van Gustav Mahler, waarbij een jongenskoor is voorgeschreven. Jongenssolisten verlenen regelmatig medewerking aan Die Zäuberflöte van Wolfgang Amadeus Mozart, het Requiem van Gabriel Fauré en de Chichester Psalms van Leonard Bernstein. Het koor maakt regelmatig buitenlandse reizen. Begin 2002 werd het Roder Jongenskoor door The Federation of European Choirs benoemd tot cultureel ambassadeur van de Europese Unie in Nederland.

Luthers Bach Ensemble

Barokorkest

Tymen Jan Bronda, dirigent

Orkest I

Joanna Huszcza, viool I
Joanna Piszczorowicz, viool I
Veronika Manova, viool II
Agnieszka Papierska, viool II
Zdenka Prochazkova, altviool
Roberto Alonso Álvarez, violoncello
Silvia Jiménez Soriano, violone
Robert Koolstra, continuo
Yongcheon Shin, hobo I
Eva Harmuthova, hobo II
Roberto Bando, traverso I (ook recorder)
Radka Kubinova, traverso II
Hugo Rodríguez Arteaga, fagot

Orkest II

Rie Kimura, viool I
Vitek Nermut, viool I
Fumiko Morie, viool II
Francesco Bergamini, viool II
Tom Moonen, altviool
Ania Katynska, violoncello, viola da gamba
Israel Golani, luit
Lisa Buckland, hobo I (ook recorder)
Katharina Humpel, hobo II
Raquel Martorell Dorta, traverso I
Aysha Wills, traverso II

Kleinkoor (11 maart en 13 maart)

Koor I

SOLISTEN

Sopraan: Sara Jäggi (aria's)
Alt: Robert Kuizenga (aria's)
Tenor: József Csapó (aria's)
Bas: David Greco (aria's, Judas), Henk Timmerman (aria's)

RIPIËNISTEN

Sopraan:

Antje van der Tak (Dienstmeisje I)
Joske van der Hoeven (Dienstmeisje II)

Alt:

Marieke Bouma
Regine Reincke

Tenor:

Maarten Romkes

Bas:

Augustijn Pool
Henk Timmerman (Petrus, Pilatus, Priester 1)

Koor 2

SOLISTEN

Sopraan: Agnes van Laar (aria's, Pilatus' vrouw)
Alt: David van Laar (aria's, Getuige 1), Eske Tibben (aria's)
Tenor: William Knight (aria's, Getuige 2)
Bas: David Greco (aria's)

RIPIËNISTEN

Sopraan:

Nellie Bolhuis
Sanne Brederoo

Alt:

Fenny de Boer

Tenor:

Joost Hurkmans
Gerben Bos

Bas:

Luuk Dijkhuis
Michiel de Vries (Hogepriester, Priester 2)
Rein de Vries

Projectkoor (10 maart en 12 maart)

Koor I

Sopraan

Aafke Kuiper
Anja van Unen
Annemiek Moeken
Betty Knigge
Corry Wolters
Ginet Tuinder
Titia Patberg

Alt

Akke Conradi
Annie Beukema
Ellis Dijkema
Gerda Elsinga
Janneke ter Harkel
Nel Walvius
Petra van der Geest
Titia Siekmans

Tenor

Date Jan Jongsma
Frank van Es
Harald Schneider
Ite Meerveld
Richard Bos
Wolter Karsijns

Bas

Will van den Ende
Bernard van Reemst
Hein Idzenga
Lambert de Bont
Niels van Gent
Oege Mollema
Tinus Jeuring

Koor 2

Sopraan

Anneke Zwerver
Gera Nijhoff
Jikke Barwegen
Margreet Ebels
Sjaan Boonstra
Susan Scheeren
Titia Sikma

Alt

Wieke Leemhuis
Brigitte Sijm
Gera Stuurwold
Heleen Sportel
Madeleen de Bruijn
Marjan Hogenesch
Olga Schoonheim
Wietske Koopmans

Tenor

Eddy Elsinga
Errit Bekkering
Gonard Wagenaar
Marcel Timmer
Sybren Brouwer

Bas

Erwin Poppen
Andre de Graaf
Casper Jongsma
Harry Zuur
Hielke Verbree
Jaap Kiers
Maarten Dollekamp

Over het Luthers Bach Ensemble

Het Luthers Bach Ensemble is in 2006 opgericht door Tymen Jan Bronda vanuit de wens meer Bachcantates ten gehore te brengen op basis van de authentieke uitvoeringspraktijk. Het LBE is het enige Oude Muziekensemble in Noord-Nederland met een orkest en twee koren, een kleinkoor en een projectkoor. In de afgelopen jaren wist het LBE een kern van buitengewoon goede instrumentalist en intense dramatiek van de barokmuziek, bijvoorbeeld door scenische uitvoeringen. Dat sluit aan bij de opvattingen uit de tijd van Bach dat muziek via de emotie inzicht verschaft in de essentiële aspecten van het leven.

Het LBE is letterlijk en figuurlijk gegrondvest in de Lutherse Kerk in Groningen. Het gebouw aan de Haddingestraat heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een belangrijk podium voor kleinere ensembles en kamermuziek. Daarnaast speelt het LBE op verschillende podia in Noord-Nederland, in de rest van Nederland en in Duitsland.

De komst van het nieuwe Schnitgerorgel in 2017 is een belangrijke impuls voor muzikuitvoeringen in combinatie met dit orgel, een voor Nederland unieke combinatie.

LBE is een Algemeen Nut Beogende Instelling.

Magnifieke aanbieding!

In 2014 bracht het Luthers Bach Ensemble de cd **Magnificat uit, 72 minuten Bach van de bovenste plank.**

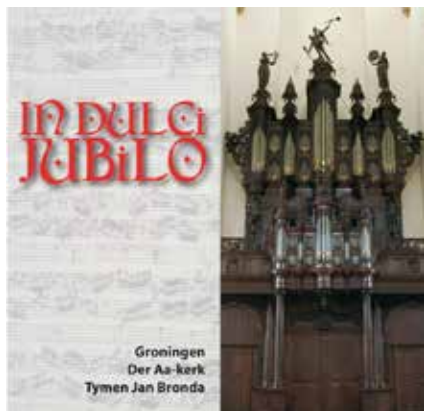

De kritieken waren zeer lovend en de eerste oplage is intussen uitverkocht. Vanwege de aanhoudende vraag heeft het LBE besloten tot een tweede persing, identiek aan de eerste, dus met doosje en tekstboekje. Voor onder de kerstboom! Wij kunnen U de CD aanbieden voor € 10,- Te koop tijdens onze concerten.

Magnificat, Luthers Barok Ensemble

Op deze cd staan van Johann Sebastian Bach het Magnificat D-Dur BWV243 (met Laudens), het Concerto d-Moll BWV1059R en de altsolocantate Gott soll allein mein Herze haben BWV169. Solisten op deze cd zijn Stefanie True (sopraan); Robert Kuizenga (altus); Richard Resch (tenor) en Michiel Meijer (bas). Een en ander wordt gecompleteerd door het kleinkoor en barokorkest van het LBE.

In Dulci Jubilo, Tymen Jan Bronda

In september 2013 nam Tymen Jan Bronda zijn nieuwste CD op, op het Schnitgerorgel van de Der Aa-kerk. Het programma bevat werken uit de vroeg- en laatbarok die op het lijf van het instrument zijn geschreven.

Trouw (Christo Lelie):

‘In een veelheid aan registraties laat Bronda het onvolprezen Schnitger-orgel verrukkelijk klinken, helder, zangerig, veelkleurig. (...) Een belangrijke reden om deze orgel-CD aan te schaffen is het inspirerende orgelspel van Tymen Jan Bronda.’

Orgelnieuws (Joost van Beek):

‘Naast speelplezier zijn souplesse en transparantie hier toepasselijke trefwoorden, en als de muziek daarom vraagt heeft het spel van Bronda een aanstekelijk drive (“In dir ist Freude”).’

De cd kan besteld worden voor € 18, 50 (incl. verzendkosten). Bij een bestelling graag dit bedrag vooraf overmaken op NL45 INGB 0004 8696 77 t.n.v. T. Bronda te Groningen onder vermelding van ‘In dulci jubilo’. Vergeet niet een email met uw adresgegevens te sturen naar info@tymenjanbronda.nl. De cd is ook tijdens dit concert verkrijgbaar.

Komende uitvoeringen

Informatie en kaartverkoop: www.luthersbachensemble.nl

Brandenburgse Concerten

zaterdag 9 april 20:00 uur concert Kruiskerk Burgum

zondag 10 april 15:00 uur concert Lutherse kerk Groningen

dinsdag 12 april 20:15 uur concert Musis sacrum Arnhem kaarten via <https://www.arnhemsepodia.nl>

Programma:

J.S. Bach, Brandenburgse concerten BWV1046-1051

uitvoerenden:

Luthers Bach Ensemble (barokorkest) o.l.v. Cecilia Bernardini

Erik Bosgraaf (blokfluit)

Robert Vanryne (trompet)

Robert Koolstra (klavecimbel)

Italiaanse hoogbarok

zaterdag 23 april, concert i.s.m. Collegium Vocale Fryslân

zondag 24 april, concert i.s.m. Collegium Vocale Fryslân

Programma:

Vivaldi en meer

Uitvoerenden:

Luthers Bach Ensemble (barokorkest)

Collegium Vocale Fryslan o.l.v. Gerben van der Veen

Benefietconcert ‘Schnitger 2017’

Woensdag 15 juni, 20.00u, Martinikerk Groningen

Ton Koopman, orgel solo

Weltliche Kantaten J.S. Bach - 10 jaar LBE

dubbellustrum met het projectkoor

zaterdag 24 september 2016, concert Martinikerk Groningen

zondag 25 september 2016, concert Kruiskerk Burgum

Programma:

J.S. Bach, scenische cantate Schleicht, spielende Wellen, und murmelt gelinde BWV 206

J.S. Bach, Auf, schmetternde Töne der muntern Trompeten BWV 207a

J.S. Bach, concerto voor blokfluit en ensemble

Uitvoerenden:

Luthers Bach Ensemble (projectkoor, solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda

Erik Bosgraaf (blokfluit)

Maria Vespers - Monteverdi

vrijdag 28 oktober 2016, concert Grote kerk Leeuwarden i.s.m. Appassionata

zaterdag 29 oktober 2016, concert Martinikerk Groningen

Programma:

Claudio Monteverdi, Vespro della beata Vergine ('Mariavespers')

Uitvoerenden:

Luthers Bach Ensemble (kleinkoor, solisten & barokorkest) o.l.v. gastdirigent Jos van Veldhoven

Hohe Messe - 10 jaar Luthers Bach Ensemble

dubbellustrum met het kleinkoor

16 december 2016 20.15 uur concert Abdijkerk Aduard

17 december 20:00 uur concert Adventskerk Assen

18 december 15:00 uur concert Der Aa-kerk Groningen

23 december 20:00 uur concert Kruiskerk Burgum

Programma:

J.S. Bach, Hohe Messe BWV232

Uitvoerenden:

Luthers Bach Ensemble (ripienisten/kleinkoor, solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda

Sara Jäggi (sopraan)

Maria Valdmaa (sopraan)

Robert Kuizenga (altus)

Richard Resch (tenor)

Michiel Meijer (bas)

Joanna Huszcza (aanvoerder)

Dave Hendry (trompet)

Het LBE bestaat 10 jaar: zing mee in het komende lustrumproject!

Weltliche Kantaten J.S. Bach

10 jaar LBE | dubbellustrum projectkoor

zaterdag 24 september 2016, concert Martinikerk Groningen 15.30 uur

zondag 25 september, concert Kruiskerk Burgum 15:30 uur

Programma

J.S. Bach, Schleicht, spielende Wellen, und murmelt gelinde BWV 206

J.S. Bach, Auf, schmetternde Töne der muntern Trompeten BWV 207a (o.v.)

J.S. Bach, Brich dem hungrigen dein Brot BWV 39 (reprise van de eerste door het projectkoor uitgevoerde cantate)

J.S. Bach, Concerto voor blokfluit en orkest (details nader bekend te maken)

Uitvoerenden

Luthers Bach Ensemble (projectkoor, solisten & barokorkest) o.l.v. Tymen Jan Bronda

Erik Bosgraaf (blokfluit)

Gewenste aantallen zangers

8 sopranen

8 alten

7 tenoren

8 bassen

Projectbijdrage: 175 euro (75 euro voor studenten)

repetities: (dinsdagen)

31 mei

7 juni

14 juni

5 juli

12 juli

6 september

13 september

20 september

generale repetitie op vrijdag 23 september

Opgave uiterlijk 1 mei 2016 bij Betty Knigge, choirmanager, via baknigge@gmail.com, of via info@luthersbachensemble.nl

Van koorleden wordt verwacht dat ze voor alle repetities en concertdata beschikbaar zijn. Nieuwe projectzangers worden uitgenodigd voor een stemauditie. Auditiedata zijn 29 en 30 april 2016. Aanmelding via baknigge@gmail.com. Zie voor alle voorwaarden www.luthersbachensemble.nl

Alle projectzangers en nieuwe belangstellenden worden van harte uitgenodigd deel te nemen aan dit feestelijke project.

Komende uitvoeringen – Doesburg

Informatie en kaartverkoop: www.stidomu.nl

StiDoMu (Stichting Doesburgse Muziekcultuur) organiseert sinds 1970 concerten in de Grote of Martinikerk van Doesburg, zoals op 13 maart de uitvoering van de Matthäus Passion door het Luthers Bach Ensemble. Dit jaar wordt o.a. ruim aandacht besteed aan het honderd jaar bestaan van het Monumentale Walcker-orgel en de 100ste sterfdag van Max Reger.

29 maart 20.00 uur

Oost-Nederlands Kamerkoor en Kamerkoor Musica Vocale o.l.v. Rob Vermeulen en Leo van Doeselaar – orgel.
- Psalm 100 van Max Reger voor 8-st. koor en orgel
- Orgelwerken van Hendrik Andriessen, Gerard Bunk, Cor Kint, Jan Willem Brandts-Buys.

17 april 15.30 uur

Monteverdi Kamerkoor Utrecht o.l.v. Wilco Brouwers
- Composities van André Campra (1660 – 1744), John Milton Cage (1912 – 1992) en Ludo Claesen (1956)

11 mei 20.00 uur

Kamerkoor Musica Vocale o.l.v. Rob Vermeulen en Erwin Wiersinga – orgel
Max Reger-herdenking
- Werken van Max Reger en tijdgenoten. O.a. Requiem-Satz op 145a voor 8-st. koor, 4 solisten en orgel.

In de zomer orgelbespelingen op de donderdagavond.

Woord van dank

De concertreeksen van het Luthers Bachensemble zouden nooit zo succesvol kunnen zijn zonder de inzet van velen. Een zeer belangrijk woord van dank gaat daarbij uit naar al onze gastadressen!

Verdere dank gaat uit naar:

Ite Meerveld (Bladmuziek)
Jan Willem van Willigen (Geluidsopnamen)
Richard Bos (Video-opnamen)
Titia Patberg (Fotografie)
Titia Patberg, Thea Plasmans, Ite Meerveld, Janneke Luttje, Hester de Ruiter, Jeanette Venema (Floor management) en Roelie Karsijns.

Colofon

Teksten: Tymen Jan Bronda, Ton Kee, Eduard van Hengel

Eindredactie: Marlite Halbertsma, Regine Reincke

Grafisch ontwerp: lodidesign.nl

Druk: Flyeralarm.nl

Voor meer informatie en het laatste nieuws kijk op www.luthersbachensemble.nl

Het LBE is ook op Facebook te vinden, met al bijna 3.000 Vind-ik-leuks.
Word daar ook vriend van het LBE!

Sinds kort ook op Twitter!

Stichting LUTHERS BACH ENSEMBLE te Groningen
Postadres p/a Haddingestraat 19a 9711 KB GRONINGEN
e-mailadres info@luthersbachensemble.nl
IBAN NL70INGB0002878593 / BIC INGBNL2A
t.n.v. stichting Luthers Bach Ensemble Groningen
Kamer van Koophandel 02096248 ANBI nr. 65004

Wilt u zich aanmelden voor de LBE-mailinglist, stuur dan een mailtje naar bovenstaand e-mailadres.
Het Ahrend-kistorgel huren? zie daarvoor: www.kistorgel.com

Management

Artist Management Agency (impresariaat)

Jurjen Toepoel
info@toepoel-artists.com
+31(0)6 45080741

Artistic Director (artistiek leider)

Tymen Jan Bronda info@tymenjanbronda.nl +31
(0)6 27035682

Managing Director (zakelijk leider)

Titia Stekmans titiasiekmans@gmail.com +31 (0)6
12964199

Inspiciënt: Harm Meerveld

Assistant Business Leader: Jikke Barwegen

Floor Manager: Titia Patberg

Choir Manager projectkoor: Betty Knigge

Choir Manager kleinkoor: Regine Reincke

Bestuur

Ton Kee (voorzitter)

Hanna de Jong (secretaris)

Broer Miedema (penningmeester)

Erwin de Vries (penningmeester beheer)

Marlite Halbertsma (beleids- en visieontwikkeling)

Bernard van Reemst (fondsenwerving)

Raad van toezicht

Johan Boiten

Karel Knoll

Jeroen Knot

Jan Hendrik Kuiper

Jan Willem van Willigen

MUZIEKDIENTST
GOEDE VRIJDAG 25 MAART

**JOHANNES-PASSION
ANTONIO SCANDELLO**

LUTHERSE CANTORIJ
o.l.v. TYMEN JAN BRONDA

HAN WARMELINK (EVANGELIST)
MICHIEL DE VRIES (BAS)

VOORGANGERS: DS. LENSE LIJZEN &
DS. SUSANNE FREYTAG

MUZIEKDIENTSTEN IN DE LUTHERSE KERK
SEIZOEN 2015/2016

LUTHERSE KERK GRONINGEN
HADDINGESTRAAT 23

AANVANG: 19.30 UUR

WWW.ELGG.NL